

TEZĂUR LITURGIC
4 FEBRUARIE

**VIATA
SF. CUVIOS-
MĂRTURISITOR
NICOLAE
DE LA STUDION**

PG 105, PARIS, 1862

ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗ ΔΙΑΚΟΝΙΑ
ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Saint NICHOLAS OF STUDIOS

Edition: PG 105:863-925

[p. 864A]

βίος τοῦ ὁσίου πατρὸς ἡμῶν καὶ ὁμολογητοῦ
Νικολάου, ἡγουμένου τῆς εὐαγεστάτης μονῆς τῶν
Στουδίου.

1. οἱ τοὺς Ὀλυμπίους ἀγῶνας κρατοῦντες, καὶ τούτοις
ἐκθειάζειν ἐθέλοντες, ῥητορικοῖς ἔπεσι πρὸς ὕψος
αἴρειν φιλονεικοῦσι τὸν ἔπαινον, τῇ δεινότητι τῶν
λόγων, καὶ τῇ εὐεπείᾳ τῆς φράσεως τὸ πᾶν
χαριζόμενοι· ὡς ἂν ὁ τῆς παιδείας ἥπερ ὁ ἀληθῆς
μᾶλλον τῶν πραγμάτων νόμος δι' ἀκριβείας
ἐγκωμιάζεται. πέφυκε γὰρ ἰδίως ἔχειν πᾶν τὸ
ποθοῦμενον φέρεσθαι τῶν ἄλλων ὑπεραλλόμενον. οἱ
δὲ τὰς τῶν μεγίστων ἀνδρῶν ἀριστείας
ἀποθαυμάζοντες, καὶ τούτοις καταγεραίρειν
βουλόμενοι, οὐ ταῖς ῥητορικαῖς πιθανότησι, ἢ τοῖς τῆς
φιλοσοφίας τεχνολογήμασι, τὸ τῆς ἀνδραγαθίας αὐτῶν
συνιστῶσι παγκράτιον· [B] μόνην δὲ τὴν ἀλήθειαν
ὑφαπλώσαντες, καὶ ταύτη τὴν πράξιν οὕτω πως
σχεδιάσαντες, ἀνιστοροῦσι τὴν ἀρετὴν, τῶν ἀγώνων
ἐνθεν ἀπογυμνοῦντες τὸ μέγεθος.

φέρε οὖν καὶ ἡμεῖς, ἐπεὶπερ ὑπόθεσιν ὁ λόγος, τὸν
μέγαν τῆς εὐσεβείας λαμπτήρα, καὶ κοινὸν ἡμῶν

πατέρα Νικόλαον διὰ τοῦ λόγου μέσον προτίθεται, μικρά τινα τῶν αὐτοῦ καθόσον οἶόν τε διαζωγραφήσωμεν, μνήμης ἐμπύρευμα πρὸς τὴν τῶν ἐντυγχανόντων ὠφέλειαν, τὰ μακρῶ τῷ χρόνῳ τῇ σιωπῇ καλυπτόμενα, καὶ λήθης βυθοῖς ἀμαυρούμενα, χρεωστικῶς ἀνιμώμενοι, καὶ φανεροποιοῦντες, εἰ καὶ ἀτέχνως, πλὴν φιλαλήθως, τοῖς μετέπειτα. οὐ γὰρ ὀνίνησι τῷ δικαίῳ τι, εἰ καὶ τὰ μάλιστα

[p. 865A] διηγηματικῶς ὁ παρὰ τῶν πολλῶν ἐξηχούμενος καθέστηκεν ἔπαινος· εὐφραίνονται δὲ οἱ λαοί, τὸ ἐκ τῆς ἀκοῆς τῇ ψυχῇ παραπέμποντες ὄφελος· ἤμνημη γὰρ δικαίου εὐφρανθήσονται λαοὶ πολλοί. Ἡ καὶ μάλιστα ἡμεῖς ὁ Χριστοῦ λαός, ἡ ἅγια ποιμνη, οἱ φιλοπάτορες ὁμοῦ, καὶ φιλόθεοι χρηματίζοντες, καὶ καθ' ἑκάστην ταύτης τῆς πανδαισίας τὴν εὐφροσύνην, τῇ τε παρεδρεύσει τῶν τάφων, καὶ τῇ ἐπαφῇ τῶν ἱερῶν καὶ πνευματικῶν ἰνδαλμάτων ἐπαπολαύοντες, οἷς ἀπόχρη καὶ μόνον πρὸς ἀρετῆς εἰκόνα, τούτοις τῶν ἄλλων ἡμᾶς ἐναβρύνεσθαι.

2. ἀλλ' ἡγείσθω Χριστὸς ὁ θεὸς ὁ τοῦ πατρὸς λόγος καὶ Θεοῦ σοφία καὶ δύναμις τῆς ἐμπαθοῦς ἡμῶν διανοίας τὸ ἀναπεπτωκός τε καὶ ῥάθυμον διορθούμενος καὶ λόγον ἐν ἀνοίξει προτεινέτω τοῦ [B] στόματος, καὶ τὴν χεῖρα πρὸς τὴν γραφίδα κινεῖτω τῶν τοῦ πατρὸς διηγήσεων, τὴν εἰρεσίαν τοῦ λόγου πανταχόθεν, ὡς

λόγος, προσλαμβανόμενος.

οὗτος, ἵνα μικρὸν τῇ ἐκθρεψαμένη τοῦτον πατρίδι προσδιατρίψωμεν, ἔφυσεν οὖν ἐκ τῆς τῶν Κρητῶν εὐκλεεστάτης νήσου, τότε τῇ Χριστοῦ πυκαζομένης ἐλευθερίας· ῥώμη τε λοιπὸν καὶ μεγέθει κτισμάτων αὐχούσης, εἰ καὶ τὰ νῦν ἐπ' αὐτῇ τὰ πάλαι μυσάρὰ τῆς Ἄγαρ ἀμβλώματα καὶ ὁ τῆς παιδίσκης τοῦ Ἰσμαῆλ πονηρότατος γόνος, τὴν ἐκ τοῦ Ἰσαὰκ εἰς Χριστοῦ τύπον προελθοῦσαν ποιμνην νεόλεκτον, ὁ τῆς μαστιγίας οἰκέτης κατεδουλώσατο, τοῖς ὄπλοις τῶν ἡμετέρων κακῶν καθ' ἡμῶν στρατεύσάμενος. τῇ γὰρ ἀθετήσει τῶν ἐντολῶν τὴν ἄνωθεν ῥοπήν ἀπώσάμενοι, καὶ τῇ ἐπιμιξία [X] τῶν ἡδονῶν τὸ εὐγενὲς τῆς ψυχῆς ἀλλοιώσαντες, παρεδόθημεν, γραφικῶς εἰπεῖν, ἐπ' ἔθνει ἀσυνέτῳ, τῇ ἀλλήλων αἱματοχυσία καταδουλούμενοι.

ἵνα δὲ καθ' εἰρμὸν ὁ λόγος προβαίνων ἔχοι [λεγε· ἔχη] τὸ χρήσιμον, ἀγέσθω τοίνυν εἰς μέσον ὁ πρῶτος τῆς εὐσεβείας ταύτης διειλημμένος τοὺς οἴακας, Τίτος ὁ μέγας ἀπόστολος, καὶ δεικνυέτω τί πρὸς αὐτόν, τὸ σκεῦος τῆς ἐκλογῆς περὶ τῶν αὐτῆς οἰκητόρων διέξεισι, τυπῶν τῷ λόγῳ τὸν νόμον τοῦ πνεύματος. ἐπειδὴ γὰρ ἑώρα δι' ἀκρασίας ἐπιμόνως τούτους [868A] ἐν πάσῃ κακίᾳ βακχεύοντας, τότε πρὸς αὐτόν οὕτωςί πῶς φησι· Ἡ Κρήτες ἀεὶ ψεῦσται, κακὰ θηρία, γαστέρες ἀργαί. Ἡ οὐ πάντως τῇ σημασίᾳ τῆς λέξεως

ἐνθεν ταύτη τὸ τῶν Κρητῶν εὐσεβὲς ἅπαν ἔθνος ὑποφαινόμενος· τοὺς τῆ αὐτονομία δὲ καὶ μόνον δίκην ἀλόγων ζῶων τὸ τῆς ψυχῆς καθαρὸν τῆ ἀντιθέτῳ τῆς γαστρὸς αἰσχροτήτι καθυβρίζοντας διὰ τῆς τῶν παθῶν πρὸς γῆν κατανεύσεως, οὕτω πως ἀντιστρόφως ὁ λόγος αἰνίσσεται. οἶδε γὰρ ἡ γραφή τροπικῶς διὰ τὸ ἀπόκρυφον καὶ ἀόρατον τῆς ψυχῆς, ποτὲ μὲν γαστέρα, ποτὲ δὲ κοιλίαν ἀποκαλεῖν, ὡς χωρητικὴν καὶ αὐθις ἀναδοτικὴν τῶν τοῦ λόγου γεγεννημένων τροφῶν· εἰ καὶ ἄλλως ᾧδε τὸ τῆς ἀργίας σαθρὸν προσλαμβάνεται. καὶ γὰρ ἀληθῶς αἱ τῶν τοιούτων ψυχαὶ γαστέρες ἀργαὶ τῷ [B] ἀποστόλῳ καὶ κακὰ θηρία προσαγορεύονται, ὡς ἀναδοτικαὶ ἀσελγείας μᾶλλον ἢ χωρητικαὶ τῶν τοῦ πνεύματος χαρισμάτων ὑπάρχουσαι.

3. οὐκ οὖν τῶν σημανθέντων ὁ μέγας Νικόλαος, πόρρω δὲ τούτων, φιλοτιμία μᾶλλον τῆς ἐνεγκαμένης γενόμενος, κατὰ πάντων τὸ κλέος ἠνέγκατο. ὡς γὰρ ἀπεναντίας τῷ φωτὶ τὸ σκότος, καὶ ὁ θάνατος τῆ ζωῆ, οὕτως αἱ ἀρεταὶ ψυχαῖς βεβήλοις ἐναντίαι, καὶ τὸ ἔμπαλιν. δῆλον δὲ ὡς οὐ τοῦ ἀποστόλου, Ἐπιμενίδου δὲ τοῦ Κρητὸς τε καὶ μάντεως ἢ παροιμία καθέστηκεν. πλὴν ὡς ἐν παρόδῳ περὶ τούτων διεξεληθόντες, ἐπ' αὐτὸν ἤδη τὸν κάλαμον τρέψωμεν, θεοῦ διδόντος λόγον ἐν ἀνοίξει τοῦ στόματος.

πατρις μὲν οὖν, ὡς ἤδη φθάσαντες εἶπομεν, τὸ τῶν

Κρητῶν αὐτῷ κεκρημάτικεν ἕδαφος· χωρίον [X] δέ, Κυδωνία, οὕτω καλούμενον· τῇ εὐδοξία τῆς κλήσεως ἐφεπομένην ἔχον τῶν ἀγαθῶν τὴν πηγὴν ὑπερβλύζουσιν. ῥείθροις γὰρ καθαροῖς πανταχόθεν τοῖς νάμασι ἀρδευόμενον, σίτῳ καὶ οἴνῳ, καὶ διαφόροις καρποῖς τῶν ἄλλων ὑπεραντλούμενον. ἔνθεν γὰρ καὶ τῆς τιμίας τῶν μαρτύρων δεκάδος ὁ ἐνδοξότατος μάρτυς Βασιλίδης ἐξώρμητο· ἐν ᾧ καὶ οἱ τούτου γεννήτορες τὴν κατοίκησιν ἔχοντες, οὐ δι' εὐκληρίαν τοῦ γένους ἢ δι' εὐσέβειαν ἐν τοῖς ἀπάντων ἐμεγαλύνοντο στόμασιν. ὡς γὰρ ὁ σίδηρος μαγνίτην, οὕτω ὁ παρὰ τῶν πολλῶν ἐπακολουθεῖν τοῖς ἐναρέτοις εἶωθεν ἔπαινος.

τῇ εὐσεβείᾳ δὲ καλῶς τῆς εὐτεκνίας τὸ δῶρον δρεψάμενοι, τὸν μέγαν τοῦτον ἀποτετόκασιν· καὶ ὡς ἐν Χριστῷ νηπιάζοντα σὺν τοῖς λοιποῖς αὐτοῦ [p. 869A] εὐκλεεστάτοις ὁμαίμοσι, πρὸς τὴν ἐν πνεύματι λειτουργίαν τὴν τοῦ σώματος ἡλικίαν ἀνάγοντες ἐξεπαιδεύον. τὸ γὰρ ἐκ βρέφους τῆς φύσεως ἀπαλὸν τε καὶ ἔκλυτον, ἥκιστα τῷ καθοδηγοῦντι ἐκτραχυνθεῖν πρὸς ὅπερ καὶ βούλεται. διὰ τοῦτο πολλῆς τῆς νήψεως πρὸς τὰ κρείττω· πλειοτέρας δὲ καὶ τῆς προσοχῆς, τοῦ μὴ ἕτεροίως, ἢ ὡς ἐχρῆν ἀνάγειν τὸν παιδευόμενον. πλὴν ὡς τῆς ἐκκλησίας τρόφιμοι, δι' αὐτῆς καὶ τοῦτον ἀνέτρεφον· γράμμασιν αὐτόν, καὶ τοῖς τῆς εὐσεβείας θεσμοῖς ἐκδιδάσκοντες. ὅθεν τὴν ἀρχὴν ἀρίστως οὕτως ὑπὸ τῶν

φυσάντων αὐτῷ [λεγε· αὐτόν] διαπλάττεται πλάσιν τὴν ἀρίστην τε καὶ καθαρωτάτην· ἦν ἡμερινὴν ὁ θεῖος Δαβὶδ καλῶς ὀνομάζει, καὶ τῆς νυκτερινῆς ἀντίθετον.

4. ὡς δὲ λοιπὸν ἡ τῆς ἡλικίας ἀκμὴ τὴν πρώτη [B] δεκάδα τῶν χρόνων ἠρίθμησε καὶ ἡ τῶν στοιχείων κατάληψις ἀρκοῦσαν τῷ νέῳ τὴν προπαίδειαν τῶν μαθημάτων ἐγνώρισεν, ἔδει δὲ αὐτὸν ἄνωθεν ὑπὸ τοῦ Πατρὸς τῶν φώτων καλούμενον τὴν πρώτην αὖθις βαθμίδα τῶν μακαρισμῶν ἐπιβήσεσθαι καὶ πτωχεῦσαι τῷ πνεύματι καὶ συνταπεινῶσαι τῷ σώματι· ἐπὶ τὸ Βυζάντιον ἔνθεν, <έν> τῇ πασῶν προκαθεζομένη τῶν πόλεων, εἴσεισι καὶ πρὸς τὸ περιφανὲς καὶ περιδοξὸν τῆς ἀρετῆς παιδευτήριον, τὸ μέγα φημὶ κοινόβιον τῶν τοῦ Στουδίου, πρὸς τὸν ἐκ πατρὸς αὐτοῦ θεῖον τοῦνομα Θεοφάνην, ὡς αὐτὸν κατοπόμενος ὑπὸ τῶν γεννητόρων ἐξαποστέλλεται. ἦν γὰρ οὗτος ἐκεῖσε τῆς ἀσκητικῆς παλαιστρας καὶ γυμνάσιον μετερχόμενος· ἄρτι τοῦ παμφαοῦς φωστῆρος καὶ μεγάλου τῆς ἀληθείας προμάχου καὶ κήρυκος Θεοδώρου τὴν πνευματικὴν ἐκείνην ὀλκάδα τῶν ἀδελφῶν διῖθύνοντος καὶ τοῖς τῆς εὐσεβείας δόγμασι τὴν οἰκουμένην ἅπασαν καταστράπτοντος.

[X] ὁ οὖν τῆς θεοφανείας ἐπώνυμος, φιλοφρόνως τὸν ἀδελφιδοῦν προσλαβόμενος, κατησπάσατο καὶ πρὸς τὸ φερώνυμον {τοῦ?} τῆς ἐκκλησίας δῶρον <τοῦ?> εὐλογηθῆναι τὸν παῖδα προσήνεγκεν. ὁ δὲ πυρσολαμπῆς τῆς εὐσεβείας ἐκεῖνος σπινθὴρ τὸ

ἀστεῖον τοῦ νέου καὶ τὸ πρὸς τὴν τῆς ἀρετῆς ἐπανάληψιν χρήσιμον τῷ προορατικῷ ὄμματι θεασάμενος, εὐλογήσας τοῦτον, ἐκέλευσε διὰ τὸ νέον τῆς ἡλικίας πρὸς τὸ ἔναγχος τῆς μονῆς καταγώγιον τῶν παιδῶν τοῖς ὁμήλιξι συναυλίζεσθαι τὴν τῶν γραμμάτων ἐκπαιδευόμενον μάθησιν. ἤρτηντο γὰρ ἰδίως οὐ πόρρω που τῆς μονῆς ὑπὸ τοῦ μεγάλου ἐν ἐνὶ δωματίῳ οἱ παῖδες ἀεὶ διατρίβοντες, τὴν ἐκ τούτων ἐγγινομένην τοῖς ἀσκηταῖς ὄχλησιν [*** λαχυνα?] κἀντεῦθεν ὡς ἄριστος τῶν

[p. 872A] ψυχῶν κηδεμῶν προμηθούμενος. προέκοπτε τοίνυν σοφία καὶ ἡλικία καὶ χάριτι πάντι [λεγε· πάση ὀρ πάντη] τὰς ἐκ τῶν ὁμοειδῶν παιδείας ἐναποστρεφόμενος. ἦν γὰρ ἐκ παιδὸς λίαν ἐντρεχῆς καὶ νηφάλιος. ἢ γὰρ ἄνωθεν τῇ διαφορᾷ τῶν χαρισμάτων στεφηφορεῖσθαι τοὺς βροτοὺς εὐδοκήσασα πρόνοια, οἰκεῖον ἦθος ὡς τὰ πολλὰ συγγενὲς ἡμῖν πρὸς τὴν τῶν ὀρώντων διάγνωσιν ἐδωρήσατο· εἶπερ ὅς [λεγε· ἤπερ ὡς?] τις ἔφη σοφός· ἤσοτλή καὶ βῆμα καὶ γέλως ἀνδρὸς τὰ περὶ αὐτοῦ ἀναγγέλλουσιν. ἦ)

5. ἐπεὶ δὲ καθ' ἡλικίαν προβαίνων, τὰς εἰσαγωγικὰς μαθήσεις εὐφυῶς ἄγαν καὶ φιλοπόνως ἐξήσκησεν, ἐχρῆν δὲ λοιπὸν καὶ γραμματικῆς ὅσον πρὸς τὸ γράφειν ὀρθῶς τὴν ἐπιστήμην πορίσασθαι· καὶ μέντοι, καὶ ταύτην προσείληφε, ταχυγράφος [B] ἀποφανθεὶς χρησιμώτατος ὠκύτητι φύσεως, δι' ἧς μάλιστα τοῖς

πολλοῖς τὰ τοιαῦτα κατορθοῦσθαι πεφύκασιν. ὄθεν ἐν ὀλίγῳ πείραν τοῖς πολλοῖς τῆς αὐτοῦ, ἐν Χριστῷ ἀναστροφῆς παρεχόμενος, ἐθαυμάζετο μὲν ὑπὸ πάντων· παρὰ δὲ τῷ κοινῷ καθηγητῇ τῷ ἀρότρῳ τῶν ἐντολῶν ὡσημέραι τὴν τῆς ψυχῆς αὐλακα γεωργούμενος, ἐκαρποφόρει τὴν ἀρετὴν, πολυειδεῖς τοὺς καρποὺς προβαλλόμενος. πρὸ πάντων τῶν ὁμηλικῶν, ἐν ᾧ περ ἠυλίζοντο τῷ θεῷ ναῶ τοῦ θεοῦ εἰσερχόμενος, καὶ ὕστατος πάντων ἐκπορευόμενος· τὴν τε ἀκοὴν προσεχῶς ὑποκλίνων ταῖς τῶν πατέρων ἱεραῖς διηγήσεσι, καὶ τούτων τοὺς βίους ἀνελίπτων ἐκάστοτε, ἐφωτίζετο λοιπὸν πρὸς τὴν τοῦ κρείττονος ἀναγόμενος εἶδησιν. ὡς γὰρ αἴτιον τῷ [X] φυτῷ ἢ ἀρδεῖα, καὶ τῷ πυρὶ πρὸς ὑπόστασιν ἢ ἀφθονία τῆς ὕλης, οὕτως ὁποτέρως ἂν λάβοις αἰτία τῶν ἐπομένων, ἢ τῶν κυβερνῶντων καθέστηκεν ἐπιμέλεια.

ἤδη δὲ πρὸς ἄνδρας ἐξ ἀγενεῖων τελῶν, καὶ τῆς ἀτελοῦς ἡλικίας τὸ τέλειον προσλαβόμενος, καὶ τὸ φρόνημα τῆς σαρκὸς τὸ ἀντιστρατευόμενον τὸν νόμον τοῦ πνεύματος καταβαλεῖν ἐπειγόμενος, τὸ τῆς σωτηρίας ἱμάτιον ἐνθεν ἀποκαρθεῖς ἐνδιδύσκειται, ὑπ' αὐτῶν τῶν χειρῶν τοῦ ὁσίου πατρὸς ἡμῶν καὶ ὁμολογητοῦ Θεοδώρου τῷ ἀγγελικῷ τῶν μοναχῶν κατακοσμηθεὶς ἀμφιάσματι.

ἔδει γὰρ τοὺς ἄμφω, πολλὰ τελεῖν μέλλοντας ὑπὲρ τῆς ἐμφεροῦς παναχράντου Χριστοῦ τοῦ θεοῦ ἡμῶν

ὁμοιώσεως, ὡς ἄλλον τινὰ κατὰ Παῦλον [Δ] ἀναγεννηθῆναι τούτῳ τῷ θαυμασίῳ πύκτη Τιμόθεον, ἴν' οὕτω δι' ἀμφοτέρων κατ' ἐκείνους, καὶ ὧδε τρέχη τὸ καθ' ἡμᾶς εὐαγγέλιον. ὅλον γὰρ ἑαυτὸν ἐκδεδωκὼς οὕτοσι ὁ πανόλβιος τῷ ἐκείνου θελήματι, καθάπερ τις ἀθέλητος ἄνθρωπος ἦν τὸ γε εἰς αὐτὸν ἦκον, πόρρω καὶ μακρὰν τῶν οἰκείων θελημάτων γινόμενος. οὐ πρὸς αὐτὸν δέ, ἀλλὰ καὶ πρὸς τοὺς ἐφεξῆς μικροὺς τε καὶ μεγάλους, τὴν αὐτὴν εὐπείθειαν καὶ ὑπακοὴν πράως μετὰ τῆς τοῦ φρονήματος συστολῆς ἐπεδείκνυεν· οἷόν τις ἄψυχος ἀνδριάς ἐστηλωμένος τῷ θεῷ φόβῳ πρὸς ἅπαντας· ἄπρακτος δὲ διαμένων πρὸς πᾶν ὁ περπερεία καὶ ζήλος, θυμὸς τε καὶ ὀργή, καὶ ἀπέχθεια· ὡς καὶ τοὺς συνασκουμένους [p. 873A] καταπλήττειν, δι' ὧν ἔδρα προδήλως, μεγάλην αὐτοῖς τοῦ ἀφανοῦς ἀνθρώπου προτιθῶν τὴν ἀπόδειξιν.

β. ὁ γὰρ τῆς εὐσεβείας ἔρως οὐ δίδωσι κόρον ὅλως τὴν ἀλοῦσαν [λεγε· τῇ ἀλούσῃ] ἐφ' ἑαυτὸν ψυχὴν [λεγε· ψυχῇ] τῆς ἐφέσεως· πῦρ δὲ πυρὶ καὶ πόθῳ πόθον προστιθείς, ἐγκαίει τὸν ἐραστὴν καὶ ἀήττητον πρὸς πᾶν ὀτιοῦν ἀπεργάζεται. τίς γὰρ ἐκείνου μᾶλλον τὴν ἀρετὴν κατησπάσατο, πλουτοποιὸν ταπεινώσιν ἐν ὑπερέχοντι τῷ φρονήματι καὶ φρόνημα εὐτελὲς ἐν ὑψηλῇ τῇ ταπεινώσει κτησάμενος Τίς τὰς αἰσθήσεις οὕτω καλῶς ἐξεπαίδευσε, τῶν αἰσθητῶν εἰς τὰ ὑπὲρ αἰσθησιν ταύτας φιλοσοφεῖν παρασκευασάμενος τίς

τὴν φρόνησιν μετὰ τῆς ἀνδρείας ὡς φίλας δυνάμεις ἀρίστως [λεγε· ἄριστ' ὡς οὗτος ορ οὕτω] [B] οἶμαι συζεύξας, διὰ [λεγε· παρὰ] Λύδιον ἄρμα θέειν, ποιητικῶς εἰπεῖν, ἑαυτῷ κατειργάσατο ὡς φρόνιμος οἰκονόμος ἢ καὶ πιστὸς δοῦλος ἑκατέρας τὸ πρόσφορον ἐν δικαιοσύνῃ, τῇ μὲν τῇ σαρκὶ τῇ δὲ τῷ πνεύματι διεμέρισεν.

ἐγκρατείας δὲ τὴν ποιότητα καὶ ἀγρυπνίας τὴν νῆψιν καὶ προσευχῆς τὸ ἀκρότατον καὶ δακρύων τὸν φωτισμόν, τίς ἂν τῶν πολλῶν μίαν, ὡς οὗτος μόνος ἀπάσας, διήμειπεν ὧν τῆς μὲν τὴν σωφροσύνην, τῆς δὲ τὴν θεωρίαν, τῆς δὲ τὴν κατάνυξιν, τῶν δὲ τῆς ἀγνείας τὸν ἀγιασμόν ἐπορίσατο. ἔνθεν κατὰ τὸν Σολομῶντα ἠτῷ γέλωτι μὲν παραφορᾶν, ἠ τὴν δὲ λοιπὴν τοῦ σώματος εὐφροσύνην, πένθος ὠνόμασεν· ἐπ' οὐδενὸς τῶν δοκούντων ἠδέων τοῦ παρόντος αἰῶνος ἐπιτερπόμενος. Κλεΐδας γὰρ ὡσπερ τὸ τριμερὲς τῆς [X] ψυχῆς τὸν τοῦ θεοῦ φόβον διὰ τῆς ἀπαθείας περιστοιχήσας καλῶς, οὐκ εἶασε διὰ τῶν αἰσθήσεων τὰς ἐμπαθεῖς ὀρέξεις ἀποσυλῆσαι τὸν πλοῦτον τοῦ πνεύματος. ὅθεν ἀπερίτρεπτος ὑπῆρξε λοιπὸν πρὸς τὸ ὄντως ἐφετὸν ἐναποκρεμάμενος· καὶ οὐκ ἔστιν, ἵνα συντόμως εἶπω, τῶν ἀπάντων οὐδέν, ὡς τις ἔφη σοφός, ἐφ' ὅτῳ οὐχὶ τῶν ἀπάντων ἐκράτησεν.

ὡς τί περ ἔδει τοιοῦτον ὄντα καὶ ἐν τῇ φύσει τὰ ὑπὲρ ταύτην διαπραζάμενον· καὶ ἄρτιον τῇ καθ' ἡμᾶς γενεᾷ

χρηματίζοντα ἄνθρωπον ἐπὶ τὸ τελεώτερον ἀναχθῆναι καὶ ἐπὶ τὴν λυχνίαν τεθῆναι, γέρας τῶν πόνων τὸ τῶν ἀρετῶν ὕψος μέγα δὴ τὴν ἱερωσύνην ἀποληψόμενον. Καὶ δὴ προήχθη μὲν κατ' [Δ] ἀξίαν καὶ οὐ καθὼς τινες ἐπιδραμῶν ἢ ἐμπορευσάμενος τῷ δωρήματι· κελεύσει δὲ μόνον τῆς πατρικῆς ἐντολῆς καὶ παρακλήσει τῆς κοινῆς ἀδελφότητος. ἤρκεσε γὰρ αὐτῷ πρὸς τὴν τοιαύτην εὐπείθειαν ἢ τῶν πολλῶν θεραπεία καὶ τῶν ὑπὲρ δύναμιν ἐπιβήσεσθαι. οὐδὲ γὰρ ὁ τῆς ὑπακοῆς ἐραστῆς

[p. 876A] κίνδυνον ὑφορᾶται ποτε, τῷ κρίματι [λεγε· τὸ κρίμα τὸ] ἑαυτοῦ εἰς ἅπαν τῷ καθοδηγοῦντι ἀνατιθέμενος.

7. καὶ τίς ἂν τούτου τὴν μετὰ τὴν ἱερωσύνην τῶν ἀγῶνων παραστήσῃ ἀκρίβειαν Παῦλος ὁ μέγας προλαβὼν ἀνεγράψατο, ἐν οἷς τὸν Ἡάρχιερέα τὸν μέγαν τὸν διεληλυθότα τοὺς οὐρανοὺς ἠ διαζωγραφῶν τῷ λόγῳ ὑπεσημήνατο· ὃν καθ' ὅσον οἶόν τε τῇ ἀνθρωπίνῃ φύσει ἀπεμιμήσατο. καὶ οὐ θαυμαστόν, εἴπερ θέσει θεός, καὶ κατὰ χάριν υἱὸς ὑψίστου γεγένηται.

καὶ γοῦν πρὸς τῇ ἐμπράκτῳ πολιτείᾳ τε καὶ διαγωγῇ, οὐδὲ τῆς ἐκ τῶν ἔργων κοινωνίας τοῖς ἀδελφοῖς ἐπίσης ἀπελιμπάνετο· ἀλλ' ἦν ταῖς χερσὶ κοπιῶν, καὶ δέλτους ἀριστα συρμιογραφῶν [λεγε· συρμαιογραφῶν], εἰ καὶ τις ἄλλος, οἶμαι, τῇ ὠκύτητι χειρῶν, τὸν Ἀσαήλ [B]

ἐκεῖνον ἐπὶ τῇ τῶν ποδῶν ἐξιοσούμενος. καὶ μαρτυροῦσιν αἶ τε βίβλοι καὶ τὰ ἐκεῖνου πονήματα.

ἀμέλει καλῶς αὐτὸν ταῖς τοῦ πνεύματος διευθυνόμενον χάρισι κατέλαβε Τίτος ὁ κατὰ σάρκα γνήσιος ἀδελφὸς αὐτοῦ, πλανήτης περιηγόμενος, τὴν τῆς πατρίδος ἄλωσιν καὶ τὴν τῶν γεννητόρων ἐκεῖσε κατάσχεσιν καὶ τῆς [λεγε· τὴν] <τῶν> κατ' εἰκόνα θεοῦ πολυπαθοῦς [λεγε· τραγωδίας] πολυπαθῆ τραγωδίαν ὑπὸ τῶν ἀγρίων συῶν γενομένης σφαγῆς, τῶν ἀθέων Ἰσμαηλιτῶν, μετὰ πολλῶν τῶν δακρῦων ἐκδιηγούμενος. καὶ πέρασ ἔνθεν εἰλήφει λοιπόν, τὸ ὑπὸ τοῦ προφήτου Σοφονίου πόρρωθεν ἐπ' αὐτῇ προβλεπτικοῖς τοῖς ὄμμασι κλειζόμενον· Ἡ οὐαί ἦ γάρ φησιν Ἡοὶ κατοικοῦντες τὸ σχοίνισμα τῆς θαλάσσης, πάροικοι Κρητῶν· λόγος κυρίου ἐφ' ὑμᾶς· καὶ [X] ἀπολῶ ὑμᾶς ἐκ κατοικίας. καὶ ἔσται Κρήτη νομὴ ποιμνίων καὶ μάνδρα προβάτων. Ἡ σιλβοῦται μὲν γὰρ ἡ μάχαιρα ταῖς νιφάσι τῶν πειρασμῶν, καὶ τὸ τόξον τῆς παιδείας ἡμῖν πολυτρόπως ἐντείνεται, τὴν ἐκ τῆς ἁμαρτίας ἐπιστροφὴν προβαλλόμενα. ὅταν δὲ μὴ βελτιωθέντες ἐκ τούτων χεῖρους γινώμεθα, τότε φιλανθρώπως στελλόμενα, δεινὸν τὸν πρὸς εὐεργασίαν ἡμῖν κατεργάζονται θάνατον, ἐπεὶ περ Ἡ τὸ ποτήριον κυρίου οἴνου ἀκράτου πλήρες [p. 877A] ὑπάρχει κεράσματος. Ἡ πλὴν τὸν ἀδελφὸν ὁ μέγας οὕτωσὶ προσηκάμενος, καὶ ἀποκαρθῆναι καλῶς βουλευσάμενος, σύνδρομα θέειν αὐτῷ παρεσκεύασεν,

ἀλλὰ καὶ τοῖς τρόποις αὐτοῖς ἀναδείξας αὐτάδελφον.

8. εἶχε μὲν οὖν ὁ κοινὸς ἡμῶν πατὴρ καὶ τοῦ Χριστοῦ
θεράπων Νικόλαος καὶ τὸν οἰκεῖον βίον σιωπῶσαν
παραίνεσιν· εἶχε δὲ καὶ τὸν ἀδελφὸν ὥσπερ τι
ἀπηκριβωμένον τῶν αὐτοῦ κατορθωμάτων εἰκόνισμα·
εἶχον δὲ πάντες ὡς ἄλλον τινὰ μέσον αὐτοῖς ταῖς τῶν
ἀρετῶν ἐπιστολαῖς καταστράπτοντα ἥλιον τὸ
θεοδώρητον χρῆμα καὶ ψυχωφελῆ ἐστιάτορα τὸν
μέγαν Θεόδωρον· καὶ ἦν ὡς ἀληθῶς τὸ τῆς ἀρετῆς
παιδευτήριον, ἄλλος τις παράδεισος πολυειδέσι τοῖς
ἀνθεσιπυκαζόμενος. καὶ γοῦν πρὸς τούτοις καὶ
Ἰωσήφ, ὁ τοῦ πανσόφου πατρὸς ἡμῶν ὀμαίμων, [B]
ὑστερον τῆς μεγαλωνύμου Θεσσαλονίκης χρηματίσας
ἀρχιεπίσκοπος, ἀλλὰ μὴν καὶ Τιμόθεος, Ἀθανάσιός τε
καὶ Ναυκράτιος καὶ ἄλλοι πολλοί, οὓς διὰ τὸ πλῆθος
παρίημι, ἐν τῷ ἐπιγεῖῳ τούτῳ διέτριβον οὐρανῷ. Οὓς
γὰρ συνάπτει τρόπος καὶ τόπος συνίστησιν· καὶ οὓς ὁ
τρόπος διῖστησι καὶ τόπος ἅπας ἀφίσταται. δοξάζεται
γὰρ τόπος ἐν τρόπῳ καὶ ἀντιδοξάζεται τρόπος ἐν τόπῳ
στεργόμενος. οἶδε δὲ πολλάκις καὶ τόπων συνήθων
ἀπότευξις ὡς καὶ προσώπων συντρόφων διάζευξις,
πολλὴν τὴν κατ' ἀρετὴν ραστώνην ἐργάζεσθαι.

ἀλλὰ γὰρ οὕτω καλῶς ᾔδε τοῦ ἀμπελῶνος κυρίου
Σαβαῶθ εὐκληματοῦντος καὶ τῷ καρπῷ βρίθοντος,
ὄρη τε κοσμικῆς προσπαθείας, τῶν τοῦ νοῦ φημι
κινημάτων τὸ ἐμπαθὲς καὶ μετέωρον ὑπὸ τὴν αὐτοῦ [X]

σκιάν κατακρύπτοντος καὶ ὥς τισι παραφυάσι τὸ διάφορον καὶ ποικίλον τῶν ἀρετῶν πρὸς τὰ τοῦ κόσμου τέρματα διαπέμποντος, καὶ τῆς τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίας εὐπρεπῶς ἤδη μεγεθυνομένης ἐν παντὶ βαθμῶ καὶ τάγματι καὶ ἐν αἰθρία τῶν ὀρθοτόμων δογμάτων πυκαζομένης τῆς πίστεως, ἀθρόον ὥσπερ τι νέφος ἐκ τῶν ἐφῶν μερῶν ἀπροόπτως καὶ παρ' ἐλπίδας ἀναφανέν πάντα σκοτοδεινίας ἐπλήρωσεν. Λέων γάρ τις ἐκ τῆς τῶν Ἀρμενίων βλάστης ἀναφανείς, ἀνὴρ τῷ ὄντι ἀλιτήμων καὶ πονηρότατος, μύθος, οὐκ ἀληθεία, τὸ τῆς εὐσεβείας κατέχων μυστήριον, πρωτοπαγῆς Σατὰν δῆλος τοῖς πολλοῖς καὶ ὢν καὶ ὀνομαζόμενος· ἄρτι Μιχαὴλ εὐσεβῶς τὰ τῆς βασιλείας σκῆπτρα διέποντος [λεγε· διέπων] καὶ τῶν Οὐνῶν [Δ] ἤδη κατὰ τὸν Λίβα ληϊζομένων τὰς χώρας χειροτονεῖ στρατηγὸν τοῦτον πρῶτον τὸν ἀλιτήριον καὶ πρὸς τὸ εἰρημένον ἔθνος σὺν πολλοῖς ἄλλοις εἰς συμμαχίαν τοῦ κράτους ἐκπέμπεται. Ὅστις θηρώνυμον ἐπίσης τῆ κλήσει καὶ τὴν προαίρεσιν ἐπαγόμενος, κρυφιογνωμῶν τε τὸ τῆς καρδίας ἐνδόμυχον καὶ τὴν τοῦ πατρὸς Κωνσταντίνου τοῦ Κοπρωνύμου, Λέοντος καὶ αὐτοῦ, καὶ Λεοντίδου τοῦ τούτου υἱοῦ τὴν αἴρεσιν [p. 880A] κατέχων ὁ δεῖλαιος κατὰ τοῦ εὐεργέτου Θεοῦ τοῦ παντάνακτος καὶ τῆς αὐτοῦ βασιλείας κατεξανίσταται.

9. καὶ δὴ τὰς ὑπ' αὐτὸν τελούσας στρατιωτικὰς φάλαγγας δώροις πολλοῖς φαινακίσας [λεγε·

φανακίσας] ὁ μάταιος, καὶ πρὸς τὰ Θρακῶα μέρη
γεγονῶς τοῦ ἄστεος θύραθεν, ἀναγορεύεται κατὰ
Χριστιανῶν εὐσεβῶν ἀσεβῶς ἄναξ ὁ μιαρὸς· καὶ
εἴσεισιν εἰς τὰ βασίλεια διαρρήδην εἰκονοκλάστης
βασιλεὺς φημιζόμενος. βραχὺ δὲ τι κατασιγήσας, καὶ
τοῦτο ὑπούλως, ὡς ἂν ἐπ' ἀσφαλείᾳ πρὸς ἑαυτὸν τὰ
τῶν ἀνακτόρων διάθηται· ὅσον οὕπω, καὶ πρὸς
οὐρανὸν τὸ στόμα ἀνέφξε, βλασφημίαν κατὰ Χριστοῦ
τοῦ τῶν ὅλων θεοῦ ἐρευγόμενος, μὴ δεῖν λέγων τὰς
ιεροτύπους ἀναστηλοῦσθαι μορφάς, ὡς τῶν τοιούτων
εἰκόνων εἰδωλικῶν ἰνδαλμάτων ὑπαρχουσῶν.

ὃ τῆς παραπληξίας· οὐ γὰρ συνῆκε τὸ τῆς αἰσχύνης
ἄγαλμα, ὡς ὧν τὰ πρωτότυπα προδήλως τὴν [B]
ἀντικειμένης ὑπόληψιν ἔχουσι, τούτων δῆλον καὶ τὰ
παράγωγα. τὰ γὰρ ἐναντίως ἀλλήλων, ἐναντίαν πάντως
καὶ τὴν κοινωνίαν εἰσφέρει πρὸς ἄλληλα. ἢ γὰρ
ἑτερότης θατέρου πρὸς θάτερον, εἰδώλου τε, φημί,
καὶ εἰκόνοσ, ὡσπερ ἢ τοῦ Χριστοῦ καὶ Βελίαρ, δι'
ἐκατέρων γνωρίζεται· εἶδωλον μὲν γὰρ ὡς δολιοῦν {τὰ}
καὶ αὐτὴν τὴν τοῦ ἀρχετύπου ἐμφέρειαν· εἰκῶν δέ, ὡς
ἔοικυῖα ταύτη μᾶλλον ἐκείνου κυρίως
προσονομάζεται. οὐδὲν δὲ τούτων συνιδεῖν ἠβουλήθη
ὁ τάλασ οὗτος καὶ θηριώνυμος· ἀλλὰ κορυβαντιῶν, ἴν'
οὕτως εἶπω, καὶ κατὰ Χριστοῦ καὶ τῆς τούτου
παναχράντου μορφῆς βακχευόμενος, εὐρών τινας
ἄνδρας τῷ ὄντι διεφθαρμένους τὸν νοῦν, καὶ κατὰ
πάντα συνίστορας τῶν αὐτοῦ πονηρῶν βουλευμάτων

ὑπάρχοντας, δι' αὐτῶν κατακερτομεῖν δῆθεν ᾧετο [X] ἡμῶν τὸ τῆς εὐσεβείας μυστήριον. ἀλλ' οὐκ ἴσχυσεν, εἰ καὶ τὰ μάλιστα προσβαλὼν ὡς βέλος· στερροτέρως προσκρούων τοῖς τῆς ἐκκλησίας προμάχοις ἐναποκρούετο.

ἐπειδὴ γὰρ τῶν ἀνακτορικῶν ἐν τινι τῶν θείων, τῶν ἱερῶν καὶ τῶν καθ' ἡμᾶς πατέρων συναγήγερκεν ὄμιλον, τῶν στρατευμάτων αὐτῷ κυκλόθεν παρισταμένων· αὐτὸς ἐν μέσῳ προὔκαθητο, σοβαρῶ καὶ βρέμοντι τῷ φρονήματι, καταδημηγορῶν τῶν ἀμφὶ τὸν μέγαν ἱεράρχην, ὡς ἐσφαλμένως προσηκαμένων τῶν σεπτῶν ἰνδαλμάτων τὴν ἀναστήλωσιν. εἴτ' ἐνορῶν εἰσαῦθις τούτους τῇ τοῦ πνεύματος μαχαίρα ποικίλως τὴν λέσχην κατ' ἄμφω τῶν [Δ] φληνάφων αὐτοῦ διακόπτοντας, οὐμενοῦν πρὸς τοῖς [p. 881A] ἄλλοις, ὅσον τοῦ ἥρωος καὶ μεγάλου πατρὸς Θεοδώρου καταπλήξας τὸν εὐτολμον, μανεῖς ἐνθεν κατὰ φρένα ὁ ἀλίτηριος, ἄρδην πάντας μετὰ πολλοῦ τοῦ θυμοῦ τῶν βασιλείων ἀπεώσας, ἢ τάχος τὴν ὑπερόριον ἐκάστῳ περιγραφὴν καθυπέγραψεν.

10. ἐνθεν ἐξόριστος μὲν ὁ ἀρχιερεὺς καὶ τῆς νίκης ἐπώνυμος, ἐξόριστοι δὲ καὶ πάντες οἱ Χριστοῦ τὴν εἰκόνα σχετικῶς σεβαζόμενοι. ἐξόριστοι δὲ πρὸ πάντων, ἵνα τὰ πολλὰ παραθετῶ, καὶ τὸ κοινὸν τοῦτο καὶ πυρσολαμπές, τὸ θεοδώρητόν φημι τῆς Ἐκκλησίας ἐντρύφημα, σὺν τῷ μαθητῇ καὶ γενναίῳ

προμάχῳ καὶ ὁμολογητῇ πατρὶ Νικολάῳ γεγέννηται. μόλις γὰρ πρὸς ἑαυτὸν δι' ἀσθενείας ᾧδε κάκειϊσε τὸν λόγον οὗτος πλαζόμενον, χεῖρα προτείνας συμπαθῶς ἀνεκτῆσατο, εἰ καὶ μὴ περιεκτικῶς ἰδικήν [B] τινα τὴν ὑπόθεσιν· κοινούς δὲ κατ' ἄμφω τὸ διδασκάλῳ τοὺς ἀγῶνας τούτου τῇ ἱστορίᾳ παρίστησιν. ἀλλὰ μηδεὶς ἡμᾶς ἐν τούτῳ νεμεσάτω. οὐ γὰρ τεχνικαῖς πιθανότησι, τῇ ἀληθείᾳ δὲ καὶ μόνον τὰ περὶ τούτου σεμνῦναι προεθυμήθημεν. μείζω δὲ λοιπὸν ἐκ τοῦ πατρὸς αὐξήσομεν αὐτῷ τὸ ἐγκώμιον, εἴπερ μὴ παρέργως τὴν δοκιμὴν τῶν ἔργων κατευτελίζων ὁ λόγος, ἐξ ἰδιωτείας ἀδόκιμον ἀποδείξειε. πρὸς [λεγε· παρὰ] γὰρ τῇ ξενιτείᾳ καὶ τὸν παρὰ τῶν ἀσεβῶν κατὰ χώραν τοῦ γεννάδος ἀκήρυκτον πόλεμον {καὶ} συμπαρέμενε τῷ πατρὶ θεραπεύων αὐτῷ ταῖς σωματικαῖς ἐνδείαις ἐγκαρτερῶν ὅτι μάλιστα καὶ κατὰ πάντα σύμβουλος ἀγαθὸς καὶ δεξιὸς παραστάτης γνωριζόμενος. ἀλλὰ περὶ τούτων τῷ πανευφῆμῳ πατρὶ Θεοδώρῳ καταλειπτέον ποικίλως αὐτῷ [X] δι' ἐπιστολῶν τῆς ἀνδραγαθίας τὸν στέφανον πλέξαντι. ἡμεῖς δὲ τὰ νῦν τῶν προκειμένων τέως ἐχώμεθα.

ἐπειδὴ γὰρ ἀκρατῶς καὶ κατὰ τῶν ἀκρίτων τούτων καὶ μακαρίων ὁ κατακεκριμένος ἄναξ τὴν ψῆφον ἐξήνεγκε καὶ ὑπερόριοι εἰς τι φρούριον [p. 884A] πρὸς τὴν Ἀπολλωνιάδα λίμνην, τὸ ἐπονομαζόμενον Μέτωπα, ὅλον ἐνιαυτὸν ἄμφω καθειρχθέντες ἐτύγχανον, τῆς φήμης πανταχόσε

τούτων διαθεούσης καὶ τῶν μαθητῶν ὡς αὐτὸς [λεγε· αὐτοὺς] <μετ' > ἄλλων τε πολλῶν κρυφοποιούντων τὴν εἴσοδον καὶ πάντων σχεδὸν μεταπλαττομένων πρὸς τὴν ὀρθόδοξον τῆς πίστεως ἄμιλλαν, οὐκ οἶδ' ὅπως διαγνοὺς ὁ νέος Ἀμαληκίτης καὶ τῆς ἀλουργίδος ἀνάξιος βασιλεύς, στέλλει παραυτὰ καὶ μετατίθησι τούτους ἐν τῷ τῶν Ἀνατολικῶν θέματι πρὸς ἕτερον φρούριον καλούμενον Βόνιτα, παρεγγυήσας μηδένα μηδαμῶς καθορᾶν αὐτούς, μήτε μὴν εἰσηγεῖσθαι τὰ περὶ πίστεως.

11. ἵνα δὲ μὴ δόξωμεν ἕξω τοῦ δέοντος φέρεσθαι τὸν λόγον μηκύνοντες, δεῦρο τὰ πολλὰ τῶν κυμάτων [B] πρύμνα<ν> κρουσάμενοι, τῆς πονηρᾶς καταιγίδος τὴν βίαν ἐξείπωμεν. ὡς γὰρ οὐ τοὺς ἔναγχος, ἀλλὰ μὴν καὶ τοὺς πόρρω που ὀπίσω τῆς δυσσεβοῦς ἀπαχθέντας αἰρέσεως, πρὸς τὴν τῆς εὐσεβείας τρίβον βαίνειν ταῖς ἐπιστολαῖς μεθεῖλκεν ὁ μέγας Θεόδωρος, μιᾶς τούτων ἀπροόπτως οὐκ οἶδ' ὅπως εἰς χεῖρας παρεμπεσοῦσης τοῦ θυμολέοντος, ἰδικῶς πρὸς τοὺς Χριστοῦ ὁμολογητὰς τὴν τῶν ἁγίων εἰκόνων ἄνωθεν διαζωγραφούσης προσκύνησιν, καὶ τὴν δύσεριν αὐτοῦ καὶ καινοποιὸν τοῦ δόγματος στηλογραφούσης παράνοϊαν· ἐξαφθεις τῷ θυμῷ, καὶ φερωνύμως βρύξας ὡς λέων ὁ ἀλιτήριος, ἐκπέμπει σὺν τάχει πολλῶ τὸν τὰ τῆς κακώσεως ἐνεργήσοντα. ὃς ἐπιστὰς βρενθυνόμενος, ἐξάγει τοὺς ὀσίους ἐξ οὐπερ [X] καθείργνυντο· καὶ παρανόμως, τοῦ παρανόμου

βασιλέως ὑπάρχων παρανομώτερος, σφραδάζοντι θυμῷ, ἐν ἑκατὸν βουνεύροις ἔμπροσθεν τοῦ πατρὸς Θεοδώρου τὸν μέγαν καταξάνας Νικόλαον, ἐκεῖνόν τε αὐθις τοῖς αὐτοῖς αἰκισάμενος, τίθησιν ἐν εἰρκτῇ σχεδὸν ἀφώνους τοὺς συμμακαρίους ὑπάρχοντας, καὶ τὴν θύραν ἀναφράξας, κατέλιπε, τὸν διὰ τοῦ λιμοῦ τούτους ὑποῖσαι θάνατον παρακελευσάμενος.

καὶ τίς ἂν συνεπαρθῇ τῶν ἀγώνων τῷ ὕψει, τὴν βίαν ἔνθεν τῶν ἀγίων ἐκδιηγούμενος τίς τὰς ἐκ τῶν πονηρῶν φυλάκων ἐνέδρας, καὶ τὴν θηριώδη μανίαν, καὶ τὴν ἐκ τῆς ἐνδείας ἀνάγκην καθυπογράφειεν οὐ γὰρ τίμιον τοῖς ἀσεβέσι τὸ γῆρας πρὸς ἔλεον· ὡς οὐδὲ τὸ τῆς νεότητος σῶφρον ὑπελαμβάνετο· μίσει δὲ τῷ πρὸς αὐτοὺς ὥσπερ κύνες νύκτωρ, [Δ] καὶ μεθ' ἡμέραν καθυλακτοῦντες οἱ τάλανες, καὶ [p. 885A] τῆς ἀναγκαίας αὐτῆς ἀπεστέρουσιν τροφῆς βδελυττόμενοι, διὰ δύο ἢ καὶ τεττάρων ἡμερῶν ἔσθ' ὅτε καὶ διόλης [λεγε· δι' ὅλης] τῆς ἐβδομάδος, μόλις ἄρτου βραχὺ τι λείψανον ἐπιρρίπτοντες, καὶ αὐτὸ τὸ ὕδωρ τούτους ἀφυστεροῦντες οἱ δείλαιοι. καὶ οὐκ ἔστιν ὡς ἀλήθως λόγῳ καθυποβαλεῖν τὸ τῆς βίας ἀπόρρητον. ἄρ' οὖν ἠλάττωνται μὲν ἥκιστα τῶν δογμάτων διὰ ταῦτα τὴν ἔνστασιν, ἢ τοῖς ἀγῶσι δὲ μειοῦν τὴν παρρησίαν ὑφέντες ἐφάνησαν οὐμενοῦν· σκόπει δὲ τὴν ἀνδρίαν ἐντεῦθεν, καὶ τὸν φθόγγον τοῦ κηρύγματος μείζονα.

12. οὕτω γὰρ τὴν ὑγιᾶ τῶν τραυμάτων οὐλὴν καλῶς εὐραμένων τούτων τῶν σωμάτων, ἕτερος πονηρὸς τοῦ δυσσεβοῦς βασιλέως δυσσεβέστερος ἄγγελος [B] φονῶν καὶ σεσοβημένος ἐφίσταται, βιβλίον μετ' αὐτοῦ συνεπιφερόμενος· καὶ τῆς εἰρκτῆς καθελὼν τὸ περίφραγμα, μετὰ βοῆς ἀτάκτου τοὺς θεοφόρους ἐξίστησι καὶ τὴν παρ' αὐτῶν δῆθεν κατὰ τοῦ ἄνακτος κρατηθεῖσαν [λεγε· γραφεῖσαν] ἐπιστολὴν ταῖν χεροῖν κρατῶν ὑπεδείκνυεν, πηνίκα δὲ ταύτην καὶ ὅπως καὶ <πρὸς τίνας> ὑπ' αὐτῶν σταλῆναι τούτους ἐξειπεῖν ἐβιάζετο.

ἄθρει τοιγαροῦν τῶν γεννάδων πάλιν ἐτέραν καὶ κάματον. ὥς γὰρ καὶ σχεδιασθῆναι καὶ πρὸς αὐτῶν ἀποσταλῆναι ταύτην καὶ ὅτου χάριν διωμολόγηντο, ἀλλοιωθεὶς ὁ παμμίαρος κελεύει παρευθὺς τὸν καρτερόν τῆς ἐκκλησίας ἀδάμαντα τὸν μέγαν ἐν πρώτοις ἀφιματῶσαι Νικόλαον. ἄνδρες δὲ [X] τούτου [λεγε· τοῦτον?] κατ' ἄμφω τὸ χεῖρε ἀπαιωρήσαντες, ἀνηλεῶς τοῖς βουνεύροις κατήκιζον ἕτεροι. ἔρρει δὲ πρὸς γῆν τὸ αἷμα τοῦ μάρτυρος καὶ ἐφ' ἱκανὰς τὰς ὥρας τυπτόμενον ἄναυδον καταθρήσας ὁ μιαρὸς, ἐκθηριωθεὶς τὴν ψυχὴν ὁ ταλαίπωρος, προστάσσει γυμνὸν οὕτω καὶ πεφυρμένον τῷ αἵματι, αἴθριον πρὸς τῷ κρύει παρεαθέντα τεθνήξεσθαι. ἦν γὰρ χειμέριος ὁ καιρὸς κατὰ τρίτην τοῦ ἐνεσιῶτος μηνός, ὅτε τοῖς ἀγίοις τοῦτο συνέβαινε.

καὶ εὐθέως σφραδάζων τῷ θυμῷ πρὸς τὸν τῆς εὐσεβείας
στύλον Θεόδωρον μέτεισι· κάκεινον διαρκῶς
καταξάνας ταῖς μαστιξι, ἀνθυποστρέψας εἰς αὐθις
πρὸς τὸν μέγαν Νικόλαον, ἔπεα δ' ἐπίσης νιφάδεσσι
χειμερίοις ταῖς τῶν λόγων ἀκτῖσι βάλλων, τῆς
πατρικῆς στοργῆς ἀποστρακίσαι πειρώμενος. [Δ] ὁ δὲ
ἔφεπε κλονέων τὸν ἀλιτήριον ἀπωθούμενος.

13. ἀλλ' ὁ μὲν ὡς ἀσπίς τοῦ θυμοῦ τὸν ἰὸν τεθηγμένον
φέρων τοῖς χεῖλεσι, κελεύει τούτου καὶ τὰ τε τῶν
βραχιόνων καὶ τῶν ὠλενῶν ταῖς λεγομέναις ῥέκαις
αὐθις μαστίζεσθαι. ἀλλὰ μὴν καὶ
[p. 888A] κάλους προσδήσας, ὁ σαρκοβόρος κύων
τούτου τῶν χειρῶν ἑκατέρωθεν, ἐπὶ πολλαῖς ταῖς
ᾠραις τείνων, αὐτὸν ἐβασάνιζεν. εἶτα καὶ θωπείαις τὰς
ἀπειλὰς προσμιγνύων ὁ ἔχθιστος, μεταπείθειν ἐπέιρα,
καὶ τὴν πίστιν ἐξόμνυσθαι. ὡς δὲ πρὸς πέτραν κρούων
θαλαπτίων δίκη κυμάτων εἰς ἀφρόν διελύετο,
ἀπειρηκῶς εἰς ἅπαν ὁ τύραννος, κλείει σὺν τῷ πατρὶ
τῆς εἰρκτῆς ἔνδον τὴν θύραν ἀναφράξας ὁ δαίλαιος,
καὶ κατησχυμμένος λοιπὸν, καὶ αὐτὸς ἀπελήλυθεν. ἐκ
δὲ τοῦ τοιοῦτου δαρμοῦ, ἣν ἰδεῖν τοὺς τοῦ μάρτυρος
Νικολάου βραχίονας κεκαυμένων δαλῶν οὐδὲν
ἐλάττονας. τῇ τῶν μαστίγων γὰρ ἐκδάρσει, καὶ τῇ τάσει
τῶν κάλων τανυσθέντων τῶν νεύρων, βία τῆς φυσικῆς
πρὸς τὰ ἔνδον ἀπαρνηθέντων κινήσεως, ἔκειτο φόρτος
ὥσπερ δυσβάστακτος, θέαμα ἐλείνδον [B] τοῖς ὀρῶσι
σταυροτύπως θριαμβευόμενος. καὶ ἔμεινεν ἂν τῇ
τοιᾷδε θέσει σχηματιζόμενος, εἰ μὴ τὸ θηριῶδες

μικρὸν οἱ φύλακες ὑπαλλάξαντες, ὑπὲρ τὴν φύσιν καθορῶντες τὴν βίαν οὕσαν τῆς φύσεως, σὺν ὕδατι χλιαρῷ, καὶ στέαρ δι' ἀπορίαν συκνοτέρως αἰτοῦντι τῷ πατρὶ Θεοδώρῳ, προσένεμον· ὅς τῇ εὐχῇ σὺν τῇ σπογγίᾳ μετρίως καταψύχων, καὶ καθ' ἑκάστην ἐπαλείφων τοῖς τραύμασιν, ἐν ὀλίγαις ἡμέραις τὴν ἀνίατον ἐκείνην τῶν χειρῶν ἀχθηδόνα διέλυσε, καὶ τὴν ὑγίαν τελείως τῷ μαθητῇ ἐδωρήσατο. ἀλλὰ μὴν καὶ αὐτὸς ὁ μέγας Νικόλαος ταῦτ' οὕτως πατρὶ θεραπεύων ἐφαίνετο, τὰς νεκρωθείσας ἐκ τῶν βασάνων σάρκας, δίκην μανδῆλων ἐκκρεμαμένας τούτου τῷ σώματι, εὐφυῶς κατατέμνων, καὶ πανταχόθεν [X] τῷ πατρὶ προμηθούμενος.

οἷας δὲ καὶ ὅσας ἀνάγκας ἐν ὅλοις τρισὶν ἔτεσιν ἐν τῷ στενωπῷ τούτῳ καὶ ζοφώδει τῆς εἰρκτῆς χωρίῳ ὑπήνεγκαν, οὐδέ ἐστι ράδιον διηγήσασθαι. τίς γὰρ ἂν καὶ διεξοδικῶς ἀναγράψοιτο τὴν ἐκ τῶν βασάνων ἐγγινομένην δεινὴν ὄντως αὐτοῖς καὶ ἀνεπιμέλητον τοῦ σώματος οἴδησιν οὐ γὰρ πρὸς βασιλέα μόνον παράνομον, καὶ πρὸς δυσσεβεῖς ἡγεμόνας ἀντηγωνίζοντο· ἀλλὰ καὶ πρὸς αὐτὸν τὸν τῆς φύσεως νόμον ἐξεβιάζοντο, λιμῷ τε καὶ δίψει, ψύξει τε καὶ γυμνότητι προσπαλαίοντες.

14. καὶ γοῦν οὐκ ὀλίγου χρόνου παριππεύσαντος διαστήματος πάλιν ὁ μαιφόνος ἄναξ πρὸς τὴν τῆς Σμύρνης ἐκεῖθεν μητρόπολιν μετατίθησιν· εἰρκτὴ δὲ

τούτους καὶ μάστιγες διεδέχοντο καὶ ξύλω κατ' ἄμφω [Δ] τὸ πόδε καθείργνυντο. εἴκοσι δὲ μηνὶ κὰν τῆδε [889A] τῆ φρουρᾷ διατρίψαντες καὶ τῶν τοῦ σώματος παθῶν ὑπεράνω γενόμενοι, τὴν τε ἀρετὴν ὡς ἐν πυρὶ τῶν βασάνων, οὕτω καὶ αὐτοῦ τοῦ θανάτου κατατολμᾶν ἐπιδείξαντες, αὐτὸς τόξον ἐνδίκως τῆς ὀργῆς ἐπιτείνων καὶ τοὺς ὑπεναντίους ἐξαιρών, ἧ φησιν ὁ Προφήτης· ὁ μὴ τὴν ράβδον τῶν ἀμαρτωλῶν ἐπαφείς τῷ κλήρῳ τῶν δικαίων ἐγκαταπαίξεσθαι· ἐμνήσθη [λεγε· μνησθεῖς] τοῦ στεναγμοῦ τῶν πεπεδημένων καὶ τὸν καταφαγόντα τουτονὶ λεοντάνυμον θῆρα τὸν Ἰακώβ.

ὅθεν εὐδόκησεν ἐν τόποις ἐν οἷς αὐτὸς τὴν θείαν τοῦ Ἐμμανουὴλ ἐφαύλισεν ἐνανθρώπησιν, ἐν τούτοις αὐτὸν σφαπτόμενον ἐλεεινῶς ἀπορρηῆσαι τὴν ψυχὴν, ὡς οὐκ ὤφετο, καὶ τέλος εἶχε σαφῶς τὸ τοῦ Σολομῶντος ἐπ' αὐτὸν ῥηθησόμενον· Ἡ ἄφρων ἦ γὰρ φησι [B] Ἡπεριέλαβε τὰς χεῖρας αὐτοῦ καὶ ἔφαγε τὰς σάρκας αὐτοῦ. Ἡ προσφόρως δὲ τούτῳ καὶ ἱερὰ τοῦ Ἡσαΐου σάλπιγξ ὑποφωνήσειεν, Ἡδὸν τρόπον ἦ, λέγουσα, Ἡ ἐν αἵματι πεφυρμένον καθαρὸν οὐκ ἔσται ἱμάτιον, οὕτως οὐδὲ σὺ καθαρὸς ἔση, διότι τὴν γῆν μου ἀπόλεσας καὶ τὸν λαὸν μου ἀπέκτεινας. Ἡ οὕτω οὖν τῷ ἐξαισίῳ τούτῳ θανάτῳ ἐν τῷ τοῦ θεοῦ νεῷ ἐλεεινῶς καταπειπωκότος τοῦ ἀνακτος, ἀντανίσχει, οὐκ ἐξ ἐπιτολῆς αὐγος πρωῖνὸν εἰς φαῦσιν τῆς ἡμέρας ὁ ἥλιος, ἀλλ' ὡς, εἴ τις εἴποι, ἐξ ἀφεγγοῦς τῆς νυκτὸς ἀστὴρ ἑωθινός, ἡμέραν

καὶ οὐκ ἡμέραν τοῖς πιστοῖς παρεχόμενος. Μιχαὴλ γὰρ ὁ ἐκσκοῦβιτος [λεγε· ἐξκούβιτος] τὰ τῶν Ῥωμαίων σκῆπτρα δραζάμενος, εἰ καὶ τὰ μάλιστα τῇ τῆς αἰρέσεως ζύμη σιτευθεὶς ἐγνωρίζετο· ἀλλ' οὖν ἀνῆκε τοῖς Χριστοῦ ὁμολογηταῖς [X] τῆς τοῦ προβεβασιλευκότος ἀνυποίστου κολάσεως, ἐσθλὸν κατὰ πάντα τούτοις ἑαυτὸν χαριζόμενος. καὶ ἦν ἰδεῖν ὁμαδὸν τοὺς ἐκτακέντας διαφόροις ταῖς θλίψεσι καὶ τῇ χρονίᾳ καθείρξει ταλαιπωρήσαντας [λεγε· ταλαιπωρηθέντας?] ἐπὶ τὸ αὐτὸ σκιρτῶντας πρὸς ἀλλήλους πνευματικῶς τοῖς ἄθλοις ἀβρύνεσθαι, ὥσπερ ἐκ δεσμῶν ἀνειμένα μοσχάρια.

15. τότε δὴ καὶ οἱ μεγάλοι τῆς εὐσεβείας στύλοι Θεόδωρος τε καὶ Νικόλαος, τῆς Σμύρνης ἀπάραντες, τῇ βακτηρίᾳ καὶ μόνον δηλαδὴ σκηριπτόμενοι, πεζοβαδῖται τόπον ἐκ τόπου ἀμείβοντες, πρὸς τὰ τῆς Προύσης μέρη κατέστησαν· κάκειθεν ἐν Χαλκηδόνι γενόμενοι, καὶ τὸν τροπαιώνυμον πατριάρχην λοιπὸν καταθρήσαντες, ἐφ' ἱκανὸν τε χρόνον μετὰ πολλῆς τῆς [Δ] εὐφροσύνης τούτῳ συναυλιζόμενοι. ὁρῶν ὁ κοινὸς [p. 892A] ἐκεῖνος ποιμὴν ἐν ὅλῳ τῷ σώματι τούτους τοῦ Ἰησοῦ τὰ στίγματα περιφέροντας, ἐτιμᾶτο καὶ ἐσέβετο, καὶ ἐπὶ πᾶσι καθ' ὥραν τοῖς ἐκ τῶν λόγων ἐράνοις ἐγέραιρεν. ἐρρέτω φθόνος ὁ κατὰ τούτων κινούμενος, καὶ χεῖρα ἐπὶ στόμα τὸ ἑαυτῶν τιθέτωσαν οἱ ἐμβρόντητοι, οἱ τῇ σφῶν κακία, τοὺς τῆς οἰκουμένης φωστῆρας, κατ' ἀλλήλων μέχρι τοῦ νῦν

ἀθυροστομοῦντες ἐνδιαβάλλουσι.

πλὴν καλοῖς συμβούλοις [λεγε· καλοὺς συμβούλους] <τούτους> ὁ ἀρχιερεὺς σὺν τοῖς λογάσι τούτοις τῶν μητροπολιτῶν προσλαβόμενος, εἰς θεὰν τοῦ κρατοῦντος ἐλθεῖν ὑπειλήφασι, τὰ παρεισελθόντα κῶλα τῇ ἐκκλησίᾳ καθελεῖν προσδοκήσαντες. καὶ δὴ τῶν ἐν τέλει τινὶ μεσίτῃ χρησάμενοι, πρὸς τὸν βασιλέα εἰσεληλύθεσαν, καὶ περὶ πάντων τὴν εὐχαριστίαν, [B] ὡς εἶχε δυνάμεως ἕκαστος αὐτῶν τῷ βασιλεῖ ἀφοσιωσάμενος, τοῦ μεγάλου Θεοδώρου τὸν λόγον ἤδη περὶ τῶν τῆς ἐκκλησίας δογμάτων προτείναντος· τοῦτον γὰρ εἰσηγεῖσθαι τὰ περὶ πίστεως ὁ τῆς νίκης φερόνυμος προετρέψατο· καταβροντηθεὶς ὁ ἄναξ τούτου τοῖς ῥήμασι, καί, ἴν' εἶπω, λύσιν τῇ ἐκκλησίᾳ παρασχεῖν μὴ βουλόμενος· ἐπεὶπερ ὡς ἀρχηγὸς καὶ ὁμόδοξος τῶν εἰκονομάχων ἐτύγχανε· «σύ» φησὶ πρὸς τὸν θεοφόρον Θεόδωρον «ἐξ ἔθους ἔχεις τοῖς σκήπτροις ἀνθίστασθαι» ὡς ὄνειδισάμενός πως τῆς παρρησίας τὸν ἔλεγχον, ὃν ἐπὶ Κωνσταντίνου καὶ Νικοφόρου τοῖν δυοῖν βασιλέοιν, κατὰ τὸν ζηλωτὴν Φινεές, ὁ κοινὸς οὗτος τῆς ἐκκλησίας πυρσὸς κατειργάσατο. ναὶ γὰρ ἀπ' ἐναντίας εἶχε καὶ τὸν τῷ ἄνακτι [X] Νικηφόρῳ διὰ τὴν τῆς μοιχοζευξίας ἀλόγιστον ἔνστασιν ἐν Βουλγαρίᾳ προφητευθέντα οἴκτιστον θάνατον· καὶ φόβῳ βαλλόμενος, ἐπεὶπερ ἤανδρὸς ἀρετὴν αἰδοῦνται ἢ φησὶ ἠκαὶ πολέμιοι ἢ τούτοις μετρίως ἠφίει τοῖς ῥήμασι. ἀμέλει μετὰ

πλείστης ὅτι τῆς εὐφροσύνης
[p. 893A] τῷ ἱερῷ τῶν πατέρων θιάσῳ ὁ ἄναξ
ὀμηρευσάμενος, τῶν ὀρθοτόμων δογμάτων κενούς,
τῶν ἀνακτόρων ἐξέπεμψε.

16. ἀλλ' ἐφαρμοζόντως ὧδε τῷ λόγῳ [λεγε· τοῦ λόγου]
γενόμενος, ψυχωφελές τι προσθεῖναι δὴ ἔκρινα τῷ
συντάγματι, ὅπερ ἐν Βουλγαρία, ὡς ἐν τοῖς πρόσθεν
ἔφθην <εἰπών> [αν λεγε· ἔφ{θ}ην], ἐπὶ τοῦ ἀνακτος
Νικηφόρου τότε πραχθέν, τὰ νῦν διαγράψαι
κεκέλευσμαι παρ' αὐτοῦ τοῦ τὸν ἀνάξιον ἐμὲ
ἀποκείραντος καὶ χρόνοις πολλοῖς τὴν καθ' ἡμᾶς
μονὴν διϊθύνοντος, καὶ κοινοῦ τῆς ἀρετῆς εἰσηγήτορος
καὶ ἐν μοναχικοῖς ἀριστεύμασιν αὔξοντος ἡμῖν τὸ
ἐγκώμιον, Ἀνατόλιον οἶδ' ὅτι τὸν ἡμέτερον ποιμένα
πάντες ἐπίστασθε, ὃς τὴν ψυχοτρόφον παρατιθέμενος
τράπεζαν, οὕτωςί πως ποιεῖσθαι τῆς [B] πνευματικῆς
πανδαισίας τὴν εὐφροσύνην ἀπήρξατο.

«μαθητής», φησί, «τοῦδε τοῦ ὀσίου πατρὸς ἡμῶν
Νικολάου, Κυπριανὸς τοῦνομα, ἐξ ἔθους εἶχε κατ'
ἔτος τοῦ παραβάλλειν πρὸς τινα γέροντα κατὰ τὴν τῆς
ἀτρώας ὑπουργίαν [λεγε· Ἀτρώας ὑπώρειαν]
ποιούμενον τὴν οἴκησιν, ἀξίαν τε τοῦ γήρωσ τὴν
πολιτείαν ἰσάγγελον φέροντα, ὡς προβαίνων ὁ λόγος
διδάξει τὸ χρήσιμον· ὃς τὴν ἐξ αὐτῆς νηπιότητος
χρονίαν σχέσιν τοῦ Κυπριανοῦ πρὸς ἑαυτὸν ὁ γέρων
ἀγάμενος, ὥσπερ τινὰ κλῆρον τὸ ἐξ οἰκείου βίου

ἀγώνισμα τοῦτο τῷ νέῳ καταλέλοιπε τὸ διήγημα,
κοινοποιήσας πᾶσι δι' αὐτοῦ τὴν ὠφέλειαν.

ἔλεγε γὰρ ὡς ὅτι· Ἡνέος ὑπάρχων ἐν τῇ τῶν σχολαρίων
στρατεία κατεληλεγμένος [λεγε· κατειλεγμένος ορ
καταλελεγμένος] ἐτύγχανον· καὶ [X] τοῦ ἀνακτος
Νικηφόρου πανοτρατὶ κατὰ τῶν Σκυθῶν
ἐξορμήσαντος, ἔτυχεν ἐμὲ διὰ τινα βιωτικὴν
περιπέτειαν, οἷα δὴ συμβαίνει, καταλειφθῆναι
μονώτατον καὶ ὄπισθεν τοῦ στρατοῦ κατακολουθοῦντα
πορεύεσθαι. καὶ ἐν τινι χωρίῳ πρὸς τὰ Θρακῶα μέρη
τῆς ἐσπέρας καταλαβούσης τὴν μονὴν ποιῆσαι
βουλόμενος, ὑπεδέχθην παρὰ τινι γυναικὶ λίαν
εὐπόρῳ οὔσῃ καὶ εἰωθυῖα, ὡς οἶμαι, φιλοξενεῖσθαι
τοὺς παραβάλλοντας. ἦ καὶ δαψιλὴν μοι προσθεῖσα
τὴν τράπεζαν, καὶ σὺν θυμηδεῖα πολλῇ τὸ δεῖπνον
ἐκτείνουσα, ἐδείκνυ τὴν πρὸς με φιλοφροσύνην
ἀκόρεστον. ὅθεν καὶ μετὰ τὴν ἐστίαν ἐφ' ὑψηλῆς
στρωμνῆς καθευδῆσαί με παρασκευάσασα, πολλὴν
μοι τὴν ἀνάπαυλαν ἐχαρίσατο, τέλεον τὸν ἐκ τῆς
ὁδοιπορίας διαλύσασα [Δ] κάματον. Ἡ»

17. «Ἡ ἀλλ' ὁ αἰεὶ τοῖς ἀγαθοῖς βασκαίνων διάβολος οὐκ
εἶασε κἂν τῷδε τῷ ἀγαθῷ προβῆναι ἀνεύθυνον·
πονηρὰν δὲ τῇ γυναικὶ τὴν ἡδονὴν ὑπενσπίρας ὁ
μάταιος, πρὸς μυσαρὰν μίξιν τῆς πρὸς με συνουσίας
κατήπειγε. καὶ ἀναστᾶσα τῆς κλίνης ἥσπερ
ἐκάθευδεν, ἐπέρχεται λοιπὸν κοιμωμένῳ μοι, τοῖς τῆς

αίσχυνης λόγοις, πρὸς τὸ ἀθέμιτον ἐφελκομένη τῆς μίξεως. ἐγὼ δὲ ταύτην ὡς οἶόν τε ἦν ἀπωθούμενος, [p. 896A] «δίκαιον», ἔλεγον «ὦ γύναι, εἰ καὶ μὴ ἐπὶ ξυροῦ τῶν βαρβάρων ὑπῆρχεν ὁ πόλεμος, τὴν γε σωφροσύνην ἔδει κατὰ τοὺς τοῦ θεοῦ νόμους διαφυλάσασθαι ἄτρωτον. εἰ δὲ καὶ ὄπλα πολέμου δικαιοσύνη, εἶπερ ἔνθεν καταβληθεὶς τῷ ξίφει τῆς ἡδονῆς τὴν ἑμαυτοῦ ψυχὴν κατασφάξω ὁ δείλαιος, πῶς πρὸς τὴν τῶν ἐναντίων πάλην πορεύσομαι, αὐτὸς νεκρὸς ἤδη καὶ πρὸ τοῦ πολέμου γενόμενος» ἢ δὲ τούτων ἠσθεῖσα τῶν λόγων, καὶ μικρὸν ἀναχωρήσασα, αὖθις πάλιν ἐφίσταται μοι τοῖς προτέροις λόγοις τὸν ἔρωτα ὑποκνίζουσα, ἀλλ' ὁμοίως ταύτην καὶ πάλιν ἀποσεισάμενος, τοῖς τῆς ἀγνείας κατήρδευον ῥήμασιν. ὡς δὲ καὶ τρίτον ἐπιστᾶσαν, καὶ πρὸς πέταυρον ἄδου κατασῦραί με βουλομένην ἐώρακα, τότε σφοδρῶς ἐπεμβριμησάμενος, καὶ τῇ μαχαίρᾳ μου κατ' αὐτὴν τὴν ὥραν [B] γενέσθαι τὸν θάνατον ἐπαπειλησάμενος, διαναστὰς ἐκεῖθεν καὶ ἐπιβάς μου τῷ ἵππῳ, τάχος τὴν προκειμένην τρίβον διήνυσον. ἦ»

«Ἦτότε δὲ ἐκείνη θριαμβευθῆναι παρ' ἐμοῦ τὸ δρᾶμα ὑποτοπάσασα, ὀπισθόπους πρὸς με φωνοῦσα τοὺς δούλους αὐτῆς ἐξαπέστειλε, παρακαλεσαμένη πάντως τοῦ θανατῶσαί με. θεὸς δὲ φιланθρωπευθεὶς, τῆς θνητοφόρου τούτων ὡς καὶ τῆς ἐκείνης με ψυχοφόρου βλάβης ἀπήλλαξε· καὶ δι' ἄλλης παραδόξως εὐθυπορήσαι πεποίηκεν. ἦ»

«Ἦώς δὲ τῶν τῆς Βουλγαρίας ὀρίων οὐ μετ' οὐ πολὺ
καθαψάμενος, καὶ ἔνδον τούτων ἐκτὸς οἴασοῦν
συνοδίας μονώτατος ᾤδευον, ἐπ' ὄρους με [Λεγε·
μοί?] τινος ἐνασχολουμένῳ τοῖς λογισμοῖς
πλησιάσαντι [*** λαχυνα?]: ναὶ γὰρ δὴ κατ' αὐτὴν τὴν
[X] ὥραν ἤμην ἀληθῶς ὁ τάλας τὴν τοῦ θεοῦ
ἐπισκοπὴν καὶ τὴν ἐπελθοῦσάν μοι συμφορὰν
ἀναλογιζόμενος, ὅλος συγκεχυμένος τοῖς δάκρυσιν·
ἠσθόμην ἀθρόως φωνῆς τινος ἄνωθεν ἀπὸ τῆς
ἀκρωρείας καλούσης με. φόβῳ δὲ βληθεὶς, ἐπεὶ περ
ὑπῆρχον μονώτατος, ἀσθμαίνων τε καὶ ὑπότρομος
πρὸς τὸν καλοῦντα τὸ πρόσωπον ἀνθυπέστρεφον· καὶ
προσερείσας τοῖς ὄμμασι, ξένον κατενόουν ὑπὲρ τὴν
φύσιν εἶναι τὸ θέαμα· ἄνδρα λευκοφόρον γιγανταῖον
τὴν ἡλικίαν καὶ γηραιόν· οὗ τὰ ἱμάτια ἀπέσιλβον ὡς ὁ
ἥλιος· τὴν χεῖρά τε προτείνοντα, καὶ διὰ τάχους ὡς
αὐτὸν ἀνελθεῖν παρακελευόμενον. ἐγὼ δὲ παρευθὺς
τῆς δειλίας τὸ ἄχθος ἐπαπυσάμενος, χαρᾶς τε
σύμμικτος γενόμενος, ἄνειμι· καὶ πρὸς γῆν εὐρῶν
ἐφεζόμενον, [Δ] πρηνῆς γεγονῶς, προσεκύνησα. ὃς
χαριέντως ἐπευξάμενος, ἐκέλευσεν ἀναστάντα στήναι
με πρὸς τοῖς δεξιοῖς αὐτοῦ μέρεσιν. εἶχε δὲ τοὺς πόδας
οὕτω πως ἐφηπλωμένους πρὸς τοῦδαφος· τῇ τε χειρὶ
τὸ ὑποκάτω με τοῦ ὄρους πεδίον πλήρες σωμάτων
ὑπάρχον καταθρεῖν ὑπεδείκνυε, καὶ τὴν ἐν αὐτῷ τῶν
στρατευμάτων καθεστηκυῖαν πληθὺν σὺν τῷ ἄνακτι·
τάς τε τῶν ἀλλοφύλων, καὶ τὰς ἡμετέρας παρεμβολὰς

ἴδια γινώσκειν με ἤρετο. ἦ»

18. «Ἡέμοῦ δὲ ταῦτα σαφῶς καθομολογήσαντος, «ὄρα» φησί πρὸς με «μὴ δεδιπτόμενος.» καὶ ὡς πρὸς ἄμυναν ἐκεῖνοι τῆς ἀλλήλων μάχης τοῖς ὅπλοις [λεγε· τὰ ὄπλα] κραδαίνοντες παρετάσσοντο, τὸν δεξιὸν οὗτος τοῖν ποδοῖν τὸν ἕτερον κουφίσας, ἐπάνω τοῦ ἀριστεροῦ ἐπιτίθησι. τότε θεωρῶ τὴν ἡμετέραν παρεμβολὴν [p. 897A] μετ' ἰσχύος πολλῆς πρὸς τὴν τῶν ἐναντίων ἐφαλλομένην καὶ πᾶσαν αὐτὴν διακόπτουσιν. Καὶ δὴ φροῦδον τῶν Σκυθῶν διαφθειρομένων καὶ νῶτα μελλόντων διδόναι τοῖς αὐτῶν [λεγε· αὐτοὺς] κατασφάπτουσιν, αὐθις οὗτος τῶν ποδῶν τὸν ἀριστερὸν κουφίσας ἐπάνω τοῦ δεξιοῦ λοιπὸν ἐπιτίθεται· καὶ ἐξαναστάντες ἔνθεν οἱ βάρβαροι, ἐλεεινῶς τοῖς ἡμετέροις ἐπέκειντο κταίνοντες [λεγε· κτείνοντες]. ἐγὼ δὲ ὥσπερ ἐξεστηκῶς καὶ ἀχανῆς γεγονῶς τῷ παραδόξῳ τούτῳ θεάματι, ἰστάμην ἀποσκοπῶν τὰ τελούμενα, καὶ τούτου μὲν τῶν ποδῶν τὴν ὑπαλλαγὴν καὶ ἐπίβασιν, κάκείνων δὲ τὸν ὀδυνηρὸν ἐν μαχαίρᾳ θάνατον. καὶ οὕτω μέχρι δυσμᾶς ἡλίου τοιοῦτῳ τρόπῳ καὶ σχήματι κατ' ἄμφω τοῖν ποδοῖν τὴν νίκην ἐκάστῳ μέρει βραβεύοντος, ὡς ἐφαρμόσας τούτους, ἐπ' ἴσης [B] κεῖσθαι τῷ λοιπῷ παρεσκεύασε σώματι, τῆς ἀλλήλων μάχης καὶ οὗτοι παυσάμενοι, τὸν φοβερὸν ἐκεῖνον διέλυσαν πόλεμον. ἦ»

«Ἡτότε διαναστὰς οὗτος καὶ γενόμενος ὄρθιος ἤρετο

πρὸς με τῶν πεπτωκότων τὸ πλῆθος εἰ δυναίμην ἀπαριθμήσασθαι καὶ εἰ κενός που τόπος ἐγκαταλέλειπται νεκροῦ ὑπάρχων ἄμοιρος σώματος. ἐμοῦ δὲ τὴν ἀδυναμίαν προτείνοντος καὶ τόπον οὐδ' ὄλως με καθορᾶν σαφῶς διομολογήσαντος, μικρὸν δέ τι πεδίον, ὅσον εἰκάσαι τοῦτο κοίτην βοός, τῶν ἐσφαγμένων μέσον ὑπονοοῦντος καὶ πρὸς αὐτὸν δακτυλοδεικτοῦντος αὐτὸς ἀπεκρίνατο· «ὄρᾳς τοῦτο», φησί, «τὸ πραεθὲν [λεγε· πρόσθεν?] θνητοῦ ὑπάρχον ἄμοιρον σώματος σὸν καὶ οὐκ ἄλλου καθέστηκεν. ἐν αὐτῷ γὰρ σὺν τοῖς λοιποῖς τεθνήξεσθαι ἔμελλες, βορὰν τοῖς ὀρνέοις [X] παραδιδόμενος, ἀλλ' ἐπειδὴ σου τὸ σῶμα διεφύλαξας ἀφθορον καὶ πάθει αἰσχύνῃς τὴν ψυχὴν οὐκ ἐμόλυνας, τοῦ [λεγε· τούτου] χάριν τῆς φοβερᾶς καὶ φρικώδους ἀνάγκης μετὰ καὶ τοῦ πικροῦ σε θανάτου ὁ θεὸς ἠλευθέρωσε.» καὶ ταῦτα λέξας, ἀφανῆς ἐκ τῶν ἐμῶν ἐγένετο ὀφθαλμῶν. 71»

«Ἡτότε μετὰ φρίκης πολλῆς ἐγὼ καὶ ἐκστάσεως ὑποκλίνας τὴν κεφαλὴν τῷ φόβῳ κλονούμενος καὶ προσκυνήσας τὸ ἅγιον ἔδαφος, ἐν ᾧ περ οἱ πόδες τούτου προσήγγιζον, τοῦ ὄρους ἀπάρας καὶ δι' ὅλης τῆς νυκτὸς τὴν πορείαν πρὸς τοῦπίσω ποιούμενος, δι' ὀλίγων ἡμερῶν τὰ ἐνταῦθα κατέλαβον, θεῷ τῷ σεσωκότι διὰ τοῦδε τοῦ σχήματος, εἰ καὶ ἀνάξιος ὁ ταπεινός, δουλεῦσαι προθέμενος. 72»

«73» καὶ σὺ οὖν, τέκνον Κυπριανέ, πειρασμῶν

ἐπερχομένων σοι, μὴ σκυθρώπαζε, ἀλλ' ἀνδρείως ἐγκατερῶν καὶ τὸ τῆς σωφροσύνης ἀεὶ καλὸν μνηστευόμενος, ἕξεις τὸν θεὸν σύμμαχον, ὃς οὐ παρορᾷ τοὺς εἰς αὐτὸν ἐλπίζοντας.»¹»

ἡμᾶς [λεγε· ἡμεῖς] δὲ λοιπὸν εἰ καὶ παρεκβατικώτερόν [λεγε· παρεκβατικωτέραν] πῶς, ὠφέλιμον οὕσαν τὴν διήγησιν, ὧδε περὶ ἀνάντες, πρὸς τοὺς κοινούς ἡμῶν πατέρας τὸν κάλαμον τρέπωμεν.

19. τοῦ γὰρ Καίσαρος Μιχαήλ, ὡς ἐν τοῖς ἀνόπιν, εἰ καὶ μικρὸν ὑπεξεληθόντες εἰρήκαμεν, μὴ ἐλομένου σύμμαχον ἔχειν τὸ κράτος τῆς πίστεως· τοῦνεκα δὲ δι' ἀγροικίαν πολλὴν ὡσάνπερ βούλοιο ἕκαστος δοξάζειν θεσπίσαντος· μὴ ἐξεῖναι δὲ ὅλως τοὺς [p. 900A] τὴν σεπτὴν τῶν εἰκόνων ἀντεχομένους προσκύνησαν ἔνδον καθεῖσθαι τοῦ ἄστεος· οἱ καθ' ἡμᾶς ὅσοι πατέρες Θεόδωρός τε καὶ Νικόλαος, τοῖς ἀμφὶ τὸν ἀγιώτατον πατριάρχην ἅπασιν συνταξάμενοι, εἰς τὸν προσημανθέντα παρακόλπιον τόπον τῆς Προύσης ἐξεληθόντες ἠυλίζοντο·

ἀλλὰ τοῦ λαοπλάνου Θωμᾶ κατὰ τῆς οἰκουμένης λυτήσαντος, κελεύσει τοῦ κρατοῦντος αὐθις, καὶ μὴ βουλόμενοι, τὴν βασιλίδα κατέλαβον· καὶ ταύτης μετ' ὀλίγον ἀπάραντες, τὴν προσπελάζουσαν τῷ Ἀκρίτῃ κερρόνησον, τὴν ἐπώνυμον τοῦ μεγάλου μάρτυρος κατειλήφασιν Τρύφωνος· κάκεισε λοιπὸν τῷ πολυάθλει

πατρι καὶ παμμάκαρι Θεοδώρῳ τὸ κοινὸν τοῦ βίου τέλος ἐφέστηκεν, ἐνδεκάτῃ τοῦ Νοεμβρίου μηνός, εὐκλεῶς πρὸς κύριον ἐκδημήσαντος. [B] οὗ τὸ μακάριον σκῆνος μετακομισθὲν πρὸς τῇ γείτοني νήσῳ τῇ καλουμένῃ Πριγκίπῳ, τῇ εὐκλεεῖ καὶ ὁσία ταφῇ παραδίδοται. ἀλλὰ περὶ τούτου ἔνιοι τῶν τῆς ἐκκλησίας ἱερομυστῶν ἀνεγράψαντο, δῶρον ὡσπερ τι φερωνύμως τὰς αὐτοῦ ἀριστείας κοινωφελὲς διαζωγραφήσαντες.

ὁ δὲ πυρσολαμπῆς τῆς ἐκκλησίας στύλος Νικόλαος ἀπορφανισθεὶς τοῦ κατὰ πνεῦμα γεννήτορος, προσεκαρτέρει τῷ τάφῳ, τοῖς ἀγῶσι ἀγῶνας καὶ τοῖς ἰδρῶσιν ἰδρῶτας προστιθεὶς τῆς ἀσκήσεως, καὶ τὴν κοσμικὴν ζημίαν τοῦ πατρὸς καθ' ἑκάστην ὀλοφυρόμενος· ἔνθα δὴ πολλοὶ μὲν τῆς Βυζαντίδος καὶ μάλιστα τῶν ἐκ τῆς συγκλήτου· πολλοὶ δέ, καὶ τῶν πέριξ χωρῶν ὡς αὐτὸν ἐκεῖσε συνέρρεον, [X] κάτοπτρον συμπαθὲς αὐτὸν ἐπιστάμενοι, τῇ διαφόρῳ τῶν ἀρετῶν σιλιπνότητι πυκαζόμενον. οὗς εὐθύτητι καρδίας προσλαμβάνόμενος, καὶ σπλάγχνοις πατρικοῖς ἐναγκαλιζόμενος, τὴν ἰατρειάν ἐκάστῳ μέλει προσέφερον, ὑπὸ πάντων ὡς δόκιμος τῶν ψυχικῶν παθημάτων ἀκέστῳρ στεργόμενος, καὶ ὡς ὁμολογητῆς Χριστοῦ σεβαζόμενος.

20. ἀλλὰ τοῦ ἄνακτος Μιχαὴλ τῶν τῆδε μεταναστεύσαντος καὶ Θεοφίλου τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ τῆς

βασιλείας τὰ σκῆπτρα κρατήσαντος, πάλιν ὁ κατὰ τῶν εὐσεβῶν ἀνεκαινίζετο πόλεμος καὶ μάστιγες βαρεῖαι κατ' αὐτῶν προετείνοντο· ὅτε καὶ τοὺς ἐκ Μωαβίτιδος [p. 901A] κατ' ἐκείνῳ τῷ καιρῷ δύο φωστῆρας, ὡς ἡμᾶς ἀνατείλαντας καὶ τὴν τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίαν ταῖς τῶν δογμάτων ἀκτίσι καταπυρσεύσαντας, τοὺς θεοφόρους πατέρας καθ' ἡμᾶς χρηματίζοντας, Θεόδωρόν τε φημι καὶ Θεοφάνην τοὺς αὐταδέλφους τὴν φύσιν, εἶπερ δὴ καὶ τὴν πίστιν ὁμαίμονας, οὐτοσί ὁ τοῖς ἔργοις θεὸν φιλεῖν ἐξαρνούμενος, καὶ παρωνύμως Θεόφιλος προσαγορευόμενος, διὰ τὸ προσκυνεῖν ἐν εἰκόσι Χριστὸν καὶ τοῦτον σεβάζεσθαι κρατήσας αὐτούς, μετὰ πολλὰς τὰς βασάνους τούτων τὰς ὄψεις δυσσεβῶς ἐνεκόλαψε καὶ ξένον τῷ κόσμῳ κοινὸν ἀνθρώποις προὔτεθεικε θέατρον.

τότε δὴ καὶ τὸν ἡμέτερον πατέρα Νικόλαον διὰ τὴν ἐπικρατοῦσαν σκοτόμαιναν τῆς αἵρέσεως τόπον ἐκ τόπου κατατρυχόμενον, γυνὴ τις εὐσεβῆς [B] καταθρήσασα καὶ ὡς ἄλλη Σουναμίτης [λεγε· Σουμανῖτις] κατὰ τὸν μέγαν Ἐλισσαῖον ξεναγωγῆσαι τοῦτον θελήσασα, οὐ πόρρω τοῦ ἄστεως πρὸς τὰ Θρακῶα μέρη ἤσυχον πάνυ κεκτημένη προάστειον, προσάγει τοῦτο τοῦ Χριστοῦ τῷ θεράποντι, φερωνύμως ἐφαρμοσαμένη τῇ κλήσει [λεγε· τὴν κλήσιν] τῷ πράγματι καὶ μεστήν ἐλέους αὐτῷ, δῶρον ὡς μέγα, τὴν εἰρήνην, ὥσπερ δὴ καὶ Εἰρήνην, μετὰ καὶ τοῦ κτήματος ἐμπαράξασα. κάκειῖσε τοίνυν διέτριβε τὰς

τῶν αἰρετικῶν λαβὰς ὑφορώμενος. εἶθ' ὕστερον τοῦτο τῇ ἑαυτοῦ μονῇ προσεκύρωσε τὴν ἐπωνυμίαν φέρον τῆς Φίρμου πόλεως.

Θεοφίλου δὲ τελευτήσαντος καὶ δυστυχῶς τῷ τύμβῳ καταξίαν, ὡς οἶμαι, συμπεριγραφέν αὐτῷ καὶ τὰ τῆς αἰρέσεως, [*** λαχυνα?] καὶ Θεοδώρας τῆς αὐτοῦ φιλοχρίστου συνεύνου σὺν τῷ υἱῷ Μιχαὴλ κομιδῇ νέῳ τὰ [X] τῶν Ῥωμαίων κατασχούσης βασιλεία, καὶ Ἰαννοῦ τοῦ δυσσεβοῦς προοίμιον τῆς αἰωνίου δίκης τὴν ἐνταῦθα τῶν θείων κληρωσαμένου ἀπόπτωσιν, καὶ Μεθοδίου τοῦ μεγάλου τῆς ἀρχιερωσύνης ἀμπεχομένου [λεγε· ἀντεχομένου] τοὺς οἴακας, συνδρομῇ τῶν θεοφόρων πατέρων γέγονεν ἡ τῆς ὀρθοδοξίας πανήγυρις αἰθρίας καταλαβούσης ἤδη τὰ πέρατα καὶ ἀστέρων δίκην τῶν Χριστοῦ ὁμολογητῶν ἅπαν τὸ τῆς ἐκκλησίας κατακοσμοῦντων.

τότε δὴ καὶ ὁ κοινὸς ἡμῶν πατὴρ καὶ τοῦ Χριστοῦ θεράπων Ναυκράτιος, τῆς ἐξορίας ἀπάρας, κατέλαβε τὸ Βυζάντιον καὶ πρὸς τῆς βασιλίδος κατ' ἀξίαν τῶν ἄθλων, καὶ ὑπ' αὐτοῦ τοῦ ἀρχιερέως μετὰ πολλῆς τῆς τιμῆς εἰσδεχθεὶς ὁ ἀοίδιμος, παρακλήσει [Δ] τούτων τῆς κατ' αὐτὸν ἱεραῆς ἀδελφότητος εἰς ταῦτο συνελθούσης τότε ἐν τῇ εὐαγεστάτῃ τῶν Στουδίου μονῇ τὴν ἀρχὴν προσλαμβάνεται, ἥνπερ ὁ μέγας Θεόδωρος πόνους πολλοῖς πρῶην ἐκθρέψας ἐπλήθυνε καὶ τὸν χιλιοστὸν ἀριθμὸν ἐξισωθῆναι μικροῦ δεῖν τὴν πληθὺν κατεσκεύασε. καὶ ἦν αὖθις τὸ τοῦ Χριστοῦ

ποιμνιον νεοθαλές, ὥσπερ τις [p. 904A] παράδεισος, πολλήν τοῖς ὄρᾶν βουλομένοις τήν ῥοδωνιάν τῶν ἀρετῶν καί τήν ὀσμὴν τοῦ πνεύματος παρεχόμενον.

21. ὁ δὲ πατὴρ ἡμῶν Νικόλαος, τήν ἐκ τῶν ἄθλων χρονίαν ἐν τῇ εἰρκτῇ φίλην ἡσυχίαν ἑαυτοῦ πανταχόθεν προμνηστευόμενος, καὶ ταύτη καθ' ἑκάστην νυπτόμενος, εἰ καὶ τὰ μάλιστα νόμῳ φιλίας ἐπίσης τοῖς ἀδελφοῖς συνδιατρίβειν ἐβούλετο· ἀλλ' οὖν οὐ παρεᾶτο τῷ κρείττονι, συγκακουχεῖσθαι τῇ ἡσυχίᾳ διὰ παντὸς ἐφιέμενος, ὅθεν τὰ πλείω τὴν διαγωγὴν πρὸς τῷ προρρηθέντι καταγωγίῳ ποιούμενος, σπανίως ὧδε τοῖς πατράσι παρέβαλλε.

κατὰ τοῦτον τὸν χρόνον, καὶ ἡ τοῦ ὁμολογητοῦ καὶ ὀσίου πατρὸς ἡμῶν Θεοδώρου πανευκλεῆς καὶ [B] εὐφρόσυνος, ἐκ Πριγκίπου πρὸς τὸ καθ' ἡμᾶς μοναστήριον μετὰθεσις γέγονε, προνοία τῆς εὐσεβαστάτης Αὐγούστης, τοῦ τε μεγάλου ἀρχιερέως, καὶ συνδρομῇ παντὸς τοῦ τῆς ἐκκλησίας πληρώματος· κατατεθεὶς ἐνδόξως τῇ ἕκτη καὶ εἰκάδι τοῦ Ἰανουαρίου μηνός, πρὸς τῷ ἐκ μητρὸς αὐτοῦ θείῳ ἀοιδίμῳ καὶ θεοφόρῳ Πλάτωνι, ἅμα τῷ συγγόνῳ καὶ ἀρχιερεῖ Ἰωσήφ, ἐκ δεξιῶν κατ' ἀνατολὰς τοῦ προδρομικοῦ τεμένους, ὅπου δὴ καὶ τὰ τῶν καλλινίκων μαρτύρων ἱερὰ κατάκεινται λείψανα.

Μεθοδίου δέ, τοῦ τῆς εὐσεβείας προμάχου, καὶ κήρυκος πρὸς τὴν ἐκεῖθεν λήξιν μεταναστεύσαντος, καὶ Ἰγνατίου τῆς ἀρχιερωσύνης ὑπειλημμένου τοὺς οἷακας, ὁ θαυμάσιος καὶ πολὺαθλος ὄντως Ναυκράτιος, [X] τῆ ὀκτωκαιδεκάτῃ τοῦ Ἀπριλλίου μηνός, ἐπὶ τὸ αὐτὸ ἐκοιμήθη καὶ ὑπνώσε, διάδοχον ἑαυτοῦ τὸν ὁμολογητὴν καὶ πολὺτλαν πατέρα καταλείπων Νικόλαον. ὃς τῆς ἀξίας τὸ μέγεθος καὶ τὸ ταύτης φορτικὸν ἀναλογιζόμενος, σύνοικόν τε αὐτῷ τὴν τῶν ἀρετῶν ἀκρόπολιν τὴν ταπείνωσιν ἀεὶ συνεπιφερόμενος, ἐδυσφόρει τῷ πράγματι κατολοφυρόμενος. ὅμως ὑπείξας ταῖς τῶν πατέρων πολλαῖς παρακλήσεσι, δέχεται ταυτηνὴ τὴν καθίδρυσιν, εἰδὼς τοῦτο κυρίως ὑπάρχειν ταπείνωσιν, τὸ ὑπὸ τῶν πολλῶν πρὸς τὸ κρεῖττον τοῦ πρὸς ὃ ἔξω τοῦ θελήματος ψηφιζόμενον.

ἐπὶ τριετῇ δὲ χρόνον εὐπρεπῶς ἄγαν τὴν τιμίαν τῶν ἀδελφῶν ὀλκάδα μᾶλλον πρὸς τὴν τῶν ἀρετῶν [Δ] ἐπανάληψιν ταῖς τοῦ πνεύματος αὔραις οἰακίζεσθαι παρασκευασάμενος, ἐπεῖπερ, ὡς προλαβὼν ὁ λόγος ἐδήλωσε, φιλήσυχος, εἰ καὶ τις ἄλλος, γενόμενος, καὶ τῷ πόθῳ τούτῳ ἰέμενος, οὐκέτι οἷός τε ἦν τῶν λογισμῶν τοῖς τόξοις κραδαίνεσθαι, τοῖς πατράσι μικρὰ τινα περὶ ταύτης διεξεληθὼν τῆς ὑποθέσεως ἔνεκα, προβάλλεται λοιπὸν ἀντ' αὐτοῦ τὸν τούτοις καθηγησόμενον, Σωφρόνιον μὲν ἐπονομαζόμενον, καὶ τῷ τοῦ πρεσβυτερίου κατακοσμούμενον ἀξιώματι, τῆς

κλήσεως δὲ τὸ χαρίεν τῇ σωφροσύνῃ τοῖς ἔργοις ἐπισφραγίζοντα. καὶ γὰρ ὡς λόγος ἔχει περὶ αὐτοῦ, οἷα δὴ συμβαίνει πολλάκις ἀπλότητι γνώμης φερόμενον, αὐτὸν δι' ἑαυτοῦ πρὸς τὴν τῶν ἀκούοντων ἀφέλειαν ὑποφθέγγεσθαι τὸν μακάριον ὡς· «ἐξ ὅτε τοῦ μοναχοῦ τὸ σχῆμα ἠμφίεσμαι, ἄρτου ἢ οἴνου ἢ [p. 905A] τῆς οἴασοῦν λιπαινούσης τροφῆς ἐν πλησμονῇ γαστρὸς <οὐ ?> γεγένημαι.»

22. τοῦτον [λεγε· τούτῳ] τοίνυν πρὸς τοῦ ἀρχιερέως καταλείψας τὸ ποιμνιον ὁ πανόσιος αὐτὸς ἐξελθὼν, ἐν τῷ προρρηθέντι καταγωγίῳ τῆς Φίρμου πόλεως ἐκαθέζετο. ἦδετο γὰρ τῷ τόπῳ, τὸν τρόπον μᾶλλον δι' οὗπερ ὁ τόπος κατασχεῖν ἐπειγόμενος. ἀλλὰ τοῦ ἀοιδίμου Σωφρονίου καλῶς τὴν μονὴν ἐπὶ τέσσαρας χρόνους αὐξήσαντος καὶ γέρας τῆς ἀγκινοῖας τὴν ἀγαθοεργίαν καταπλουτήσαντος καὶ τρίτη τοῦ Νοεμβρίου πρὸς κύριον ἐκδημήσαντος, οἱ τῶν μοναχῶν φιλοπάτορες οὐκέτι στέγειν δυνάμενοι τὴν τοῦ ὀσίου διάζευξιν, πρὸς τὸ οἰκεῖον αὐτῷ τῆς ἡσυχίας ἀπάραντες ἐνδιαίτημα ἐπὶ τὴν πειθὴ τῆς ἀρχῆς ὡς [B] φιλότεκνον καὶ αὔθις τοῦτον ἐλκύσαντες ἐν τῷ μοναστηρίῳ εἰσήνεγκαν· καὶ ἦν ὁ πατὴρ τοῖς τέκνοις καθ' ἑκάστην ἐπευφραινόμενος.

τοιγαροῦν τῆς φερωνύμως ὡς δῶρον τῇ τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίᾳ παρασχεθείσης, τῆς φιλοχριστοῦ, φημί, καὶ πανευσεβοῦς βασιλίδος, ὑπὸ Μιχαὴλ τοῦ ἑαυτῆς

υιοῦ ἤδη λοιπὸν τὰ τῆς νηπιότητος ἐπαποθεμένου
ψελλίσματα, τῶν ἀνακτόρων ἐκεῖθεν κατενεχθείσης
κακῶ συμβούλῳ, δηλαδὴ Βάρδα τῷ ἑαυτῆς ἀδελφῷ, ὁ
νέος ἄναξ χρησάμενος καὶ κατ' ἄμφω τῶν δύο, τὴν
αὐτοκρατορίαν ὁ ἕτερος, ὁ δὲ τὴν καίσαρος τιμὴν πρὸς
ἑαυτοὺς ἀμφεπόμενοι, οὐ μικρὸν, ὡς οὐκ ᾔοντο, τὴν
κατ' ἀλλήλων τῶν γνωμῶν ἐντεῦθεν τῷ ὑπηκόῳ
σύγχυσιν κατειργάσαντο, τοὺς τοῦ θεοῦ νόμους ἐφ'
ἑαυτοὺς καθυβρίσαντες.

[X] ὁ μὲν γὰρ αἶρει τὴν ὄφρυν κατὰ τῆς μητρός, ὁ δὲ
πρὸς τούτῳ καὶ εἰς αὐτὴν τὴν φύσιν ἐξήμαρτεν, ὑπὲρ
τὴν φύσιν τὴν πρᾶξιν σχεδιάσας τῆς φύσεως. ὄρα γὰρ
τὸ ἐσόμενον. κατὰ γὰρ τῆς τοῦ υιοῦ κοιτίης ὁ καῖσαρ
Βάρδας παρανόμως ἐπιμανεῖς ὁ ταλαίπωρος, ξένος
σύνευνος πρὸς τῇ ἰδίᾳ νύμφῃ καὶ ἑτερόμοιον ζεῦγος
ἐκβακχευθεῖς ἐγνωρίζετο.

ὁ οὖν τοῦ θεοῦ ἀρχιερεὺς καὶ τοῦ θεοφόρου ἐπώνυμος,
ὡς οἶόν τε, τουτὶ τὸ δρᾶμα διορθώσασθαι
προμηθούμενος οὐ διελίμπανεν, ὥσπερ δὴ τοῦ θεοῦ
νόμος, ὑπομιμνήσκων, παρακαλῶν, νουθετῶν, ἐκ
τούτων ἐλπίζων τὴν ἐκκοπὴν τοῦ μύσους πάντως
γενήσεσθαι. ἀλλ' ὁ τῆς παρανόμου μίξεως ἔρως οὐκ
εἶα τὸν ἐλεεινὸν ἀνανῆψαι τὸ σύνολον. πλὴν ὡς [Δ] εἶδε
ἐκκεκυφῶτα τὸν ἄθλιον καὶ δοῦλον τῆς
[p. 908A] ἀμαρτίας εἰς τέλος γινόμενον, εἶργει τῶν τῆς
ἐκκλησίας οὐδῶν, ἐντεῦθεν τὴν διόρθωσιν αὐτῷ

προβαλλόμενος. ὁ δὲ τῷ θυμῷ παραλόγως τῇ ἐπιθυμίᾳ συμπεριπίπτει καὶ τὴν δυναστείαν εἰς τυραννίδα σοβαρῶς μετατίθησι· καὶ πανδημεὶ βρέμων τὸν νεῶν κατειληφῶς ἐν ὑπερέχοντι τῷ φρονήματι τῶν τε ἀδύτων ἔνδον γενόμενος, τὴν τῶν φρικτῶν μυστηρίων πρὸς τοῦ ἀρχιερέως ἐξήτει μετάληψιν.

23. ὁ δὲ ζηλωτὴς ἐκεῖνος τῷ σειρομάσῃ τῶν λόγων δημοσίᾳ τῆς παρανομίας αὐτῷ προτείνας τὸν ἔλεγχον, κατὰ φρένα δεινῶς ἐξεκέντησε, καὶ κενὸν καὶ κατησχυμμένον τῆς ἐκκλησίας ἀπήλασεν. ὁ δὲ μανεῖς κατὰ φρένα, τέλος πείθει τὸν ἄνακτα κατελευσθῆναι [λεγε· καθαιρεθῆναι] τοῦ θρόνου τὸν μέγαν Ἰγνάτιον, ὅπερ οὐ μετ' οὐ πολὺ καὶ συνέβαινε. εἶτα [B] τί ἐκείνου τυραννικῶς ἐξωσθέντος, οὗτοι προβάλλονται τινα, Φώτιον μὲν προσαγορευόμενον πρωτοσηκρήτης [λεγε· πρωτοσηκρήτην] τότε ὑπάρχοντα, ἐπ' εὐλαβείᾳ δὲ καὶ γνώσει πολλῇ φημιζόμενον· ὅνπερ εὐθὺς ἀποκαρθῆναι κελεύσαντες, τὰ τῆς ἀρχιερωσύνης πρεσβεῖα μεταχειρίζονται. καὶ τί ἂν λέγοιμι τὰ καθ' ἕκαστον ἐντεῦθεν ἀναφυέντα ζιζάνια, δῆλα πᾶσι τοῖς τῆς ἐκκλησίας τροφίμοις ὑπάρχοντα μεθαρμοστέον δὲ τὴν ὑπόθεσιν πρὸς τὸν ἡμέτερον ποιμένα Νικόλαον.

οὗτος τοίνυν ὁ τῷ Χριστῷ καὶ θεῷ ἑαυτὸν ὀλικῶς ἀναθέμενος, καὶ πανταχόθεν ταῖς αὐτοῦ ἐντολαῖς ῥυθμιζόμενος, ὁ ἐν ἀκμῇ τῆς νεότητος πάροικος ὑπάρξας καὶ παρεπίδημος, καὶ ταῖς ἀποστολικάις

ἀσθενείαις συγκακουχεῖσθαι παντοχόθεν αἰρούμενος, [X] ὥσπερ τὸ κατ' εἰκόνα τε καὶ ὁμοίωσιν, οὕτω κὰν τῷ κοινῷ ἀπαράτρωτον διαφυλαττόμενος τὴν ἀκρίβειαν, ἀπορρήγνυσιν ἑαυτὸν τῆς ἀθέσμου τῶν ἀσυνθέτων συνέσεως, καὶ σὺν τῷ οἰκείῳ ὁμαίμονι τῆς μονῆς ἀπάρας, πρὸς τῷ ἐν Πραϊνέ<σ>τῷ ταύτης καταγωγίῳ διέτριβεν. ὡς δὲ διεβοήθη τοῦτο, καὶ πανδημὶ πλατυνθὲν πάνπιστον ἐπετύγχανεν, ὁ Καῖσαρ πάλαι τῆς τοῦ ἀνδρὸς ἀρετῆς τὸ ὑψηλὸν ἐπιστάμενος, καὶ ὡς ἐν τοῖς ἀπάντων ἄδεται στόμασι, καταβροντηθεὶς ἔνθεν εἰς ὅσον αὐτῷ τῆς παροινίας ἐπαύξει τὸν ἔλεγχον, τὴν τοῦ κράτους ἰσχὺν πρὸς εὗρεσιν χειρισάμενος, καὶ καταμαθὼν ἐφ' ᾧπερ ἠυλίζετο τῇ τῶν λόγων ἑαυτῷ πειθανότητι πρὸς ἔλκυσιν [p. 909A] τοῦ πατρὸς ὁ σικὸς [λεγε· σικχὸς] ὄνειροπολούμενος, ἐν τοῖς τῶν Πυθίων θερμοῖς δῆθεν τὸν ἄνακτα Μιχαὴλ προσλαβόμενος· οἱ τάχος ποντοποροῦντες, ἐν Πραϊνέστῳ τὸν ὅσιον κατεῖληφασιν λόγους τε κολακείας ὡς τόξα προτείνοντες (δεινὴ γὰρ τούτων ἢ τυραννίς, καὶ ψυχὰς ἀνδρείας εὐχερῶς μεταθεῖναι δυναμένη), ᾗοντο τούτοις μεταπεῖθειν τὸν ἅγιον.

24. τότε κοινοτέρως πῶς τὸν λόγον τούτοις ὁ μέγας ποιούμενος, «ἐχρῆν μὲν ὑμᾶς», φησὶν, «εἰς θεὸν καὶ τοὺς αὐτοῦ θεῖους νόμους ἐξαμαρτήσαντας, δράξασθαι τῆς τούτου παιδείας καὶ μὴ ἐν θυμῷ τὴν ὀργὴν ἐφ' ἑαυτοὺς ἐπισπάσασθαι, ὅτι κρίσις ἀπότομος

έν τοῖς ὑπερέχουσι γίνεται. ἐπεὶ δὲ τῶν τραυμάτων τὴν σηπεδόνα τοὺς τῆς μετανοίας [B] φαρμακεῖς ἐπιρρῶσαι οὐ βούλεσθε, τάδε λέγει τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ὡς· Ἠκακὸν κατάμφω τὸ τέλος ὑμῖν ἀποβήσεται. ἦ»

τοίνυν τραχυνθέντες τούτοις τοῖς ῥήμασι, κενοὶ τῶν ἐκεῖσε ἀπόχοντο, εἰς ἑτέραν ῥοπήν τὰς ἑαυτῶν ἐλπίδας ταμιευσάμενοι. στέλλουσι γὰρ εἰς τοῦπίσω τινὰ πρὸς τὸν ὄσιον, τοῦ μὴ δεῖν σε, {φησὶν} δηλοποιοῦντες, ἔν τινι τῶν τῆς μονῆς σου καταγωγίων αὐλίζεσθαι. καὶ ὡς πρὸς ἄμυναν δῆθεν εὐθὺς χειροτονοῦσιν ἀντ' αὐτοῦ καθηγούμενον, Ἀχιλλᾶν μὲν οὖν ὀνομαζόμενον, χρηστὸν δὲ τοῖς τρόποις πανταχόθεν ὑπάρχοντα. αὐτοὶ δέ, τὸ δὴ λεγόμενον, πάντα κάλων ἐκίνουον τοῦ ζωγρῆσαι τὸν ὄσιον.

ὁ δὲ τοῦ Χριστοῦ θεράπων Νικόλαος τῶν οἰκείων [X] ἀπελασθεὶς καὶ τούτοις πλησιάζειν εἰργόμενος, διετέλει τόπον ἐκ τόπου τῇ ἐνδείᾳ <καὶ> τῷ γῆρα συμπιεζόμενος· ὑφ' ὧν τις ἀνὴρ κατατρυχόμενον θεασάμενος, Σαμουὴλ μὲν ἐπ' ἴσης τῷ προφήτῃ καλλωπιζόμενος τῷ ὀνόματι, ἐπιποθῶν δὲ τὴν κλήσιν οὐπερ συγκοινωνεῖν καὶ τῷ πράγματι καὶ λύτρον ψυχῆς τὸν πλοῦτον δαψιλῶς τοῖς χρήσουσι παρεχόμενος, ἔνδον τῆς πόλεως πρὸς τὰ τοῦ Λίβα μέρη τόπον ἀπωκισμένον καὶ ἥσυχον ἐκπριάμενος, προσφέρει τῷ ἀγίῳ μετὰ πολλῆς τῆς εὐθύτητος, ἀρμόδιον ἔνθεν τὴν ἥσυχίαν στέργοντι χαριζόμενον·

ὄν καὶ τῆ τοῦ Χριστοῦ χάριτι περιφανὲς ἀσκητήριον
ἐναπεκατέστησεν, ἀρίστην ἐξ ὑπαρχῆς τὴν βάσιν ἐν
τούτῳ πηξάμενος.

[p. 912A]

25. ἓνα γὰρ τῶν αὐτοῦ μαθητῶν Εὐάρεστον τοῦνομα
εἰς ὕστερον τοῦτον μεταπεμψάμενος, οὐ [λεγε· οὗ] τοῖς
ἀγῶσι μόνος ἐκεῖνος τῆς ἀσκητικῆς παλαίστρας
ἐδείχθη εὐάρεστος· ἀλλὰ μὴν καὶ αὐτὸ τὸ χωρίον διὰ
τῶν ἐν αὐτῷ τῷ θεῷ εὐαρεστούντων, εὐάρεστον
κατειργάσατο μέχρι τῆς σήμερον ταῖς αὐτοῦ
εὐαρέστοις πρεσβείαις, βρίθον τοῖς ἀγαθοῖς
κατορθώμασι καὶ σχεδὸν ὑπὸ πάσης τῆς γῆς
σεβαζόμενον, ἄνωθεν τῆ προσωνυμίας τῶν Κοκοροβίου
ἐπιφερόμενον. ἀμέλει καλῶς ἐν τῷδε τῷ εὐαγγελίῳ τόπῳ
τῷ ὀσίῳ ἐφησυχάζοντι ὁ ἀρχιερεὺς Φώτιος παντοίως
πρὸς ἑαυτὸν σὺν τοῖς κρακῦσιν [λεγε· κρατοῦσιν]
ἐλκῦσαι τοῦτον πραγματευόμενος [λεγε·
ἐπραγματεύετο] καὶ ὡς αὐτὸν ἀφικέσθαι πειρώμενος
[λεγε· ἐπειρᾶτο]· ἐθήρα γὰρ αὐτοῦ τὴν δόξαν ὑπὲρ τοὺς
ἄλλους γε. καταμαθὼν ὁ θαυμάσιος καὶ τὰς τούτων
ἐνέδρας διαδραῖσαι βουλόμενος, φυγὰς [B] ἀπαίρει
πρὸς τὴν Πρυκόνησον [λεγε· Προικόννησον], ἐκεῖθεν
δὲ πρὸς Μιτυλήνην ἀπόχετο· ἐφ' ἱκανὸν δὲ ταύτη
προσδιατρίψας, ἀνήκται πρὸς τὴν Χερρόνησον σὺν τῷ
οἰκείῳ ἀδελφῷ ἐν τῷ Ἑαμηλίῳ [λεγε· Ἑξαμιλίῳ]
οἰκισθησόμενος.

ὁ δὲ προρρηθεὶς Ἀχιλλᾶς ἐν τῇ μονῇ τοῦ ὁσίου ἐπὶ πέντε χρόνους ἰθύνας τὸ ποίμνιον, ἀρχιεπίσκοπος εἰς Νακόλιαν ἐν τοῖς τῆς ἀνατολῆς προχειρίζεται μέρεσιν· ὃν τῆς ἀρχῆς διαδεξάμενος Θεοδόσιος καὶ ἐνιαύσιον χρόνον κρατήσας τὸ μοναστήριον, τοῦτον Εὐγένιος τελευτήσαντα διαδέχεται. ἀλλὰ καὶ τοῦτον ἐπὶ τέσσαρας μῆνας ποιησάμενον τὴν κατάσχεσιν, Θεόδωρος ὁ ἐκ χωρίου τοῦ Σανταβάρεως ἐξορμώμενος, καὶ διὰ τοῦτο Σανταβαρινὸς παρωνύμως ὑπὸ τινῶν ἐπονομαζόμενος, διεδέξατο. ὅνπερ ἐνιαυτὸν [X] ὄλον ἀντιπροσωποῦντα τὸ μοναστήριον, ὁ ἐκ Καλληστράτου Σάβας χειροτονηθεὶς αὐτὸν διαδέχεται, μαθητῆς ὑπάρχων τοῦ τὴν ἀρχιερωσύνην τότε κρατοῦντος.

ἐπταετίαν δὲ τοῦ μεγάλου πατρὸς Νικολάου ἐν τῷ προρρηθέντι τόπῳ διαμείβοντος καὶ ταῖς ἀνάγκαις τῆς φύσεως καὶ αὐτῷ τῷ γῆρα συγκακουχούμενος, [p. 913A] δέσμιος ἔνθεν ὑπὸ τοῦ Καίσαρος πρὸς τὴν ἑαυτοῦ μονὴν ἐπανάγεται, καὶ τῷ προρρηθέντι Σάβα παραδοθεὶς, ἐμφρούριος ἐναποκαθίσταται ἐπὶ δύο ἔτη ἀπρονόητος, ἐν τηρήσει πολλῇ διαφυλαττόμενος. ἀλλ' ἐπειδὴ ἦαί τῶν ἀμαρτωλῶν ὁδοὶ σκοτειναὶ καὶ οὐκ οἶδασι πῶς προσκόπτουσιν, ἦ ἵνα κατ' ἄμφω τοῖν δυοῖν Καισάρων <τὸ> ὑπὸ τοῦ ὁσίου προφητευθὲν τέλος προκαταλάβηται, ἐπὶ Κρήτην ὁ ἄναξ Μιχαὴλ σὺν τῷ Καίσαρι κατὰ τοῦ Ἰσμαὴλ ἐκστρατεύουσιν·

ἐκεῖσέ τε κατὰ τὴν ὁδὸν ἐπιμανέντες ἀλλήλοις ὁ
Καῖσαρ ἐπιβουλευθεὶς ἐλεεινῶς ἐν μαχαίρα
διαμερισθεὶς κατασφάττεται. ὁ δὲ ὑποστρέψας οὐ μετὰ
πολὺ καὶ αὐτὸς ἐπ' ἴσης ἐκείνω τῆς ὀργῆς τὸ ποτήριον
πέπωκεν, ἐν καὶ τὸ αὐτὸ τέλος κατὰ τὴν τοῦ δικαίου
πρότασιν ἐφευράμενος.

26. [B] καὶ εὐθέως ὁ Καῖσαρ Βασίλειος τὰ τῶν
Ῥωμαίων σκῆπτρα μεταχειρίζεται· ὃς ἱερὰν γενέσθαι
σύνοδον παρακελευσάμενος, μετὰ τὸ ἀποδοῦναι τὸν
οἰκεῖον τῆς ἀρχιερωσύνης θρόνον τὸν θεοφόρον
Ἰγνάτιον [λεγε· τῷ θεοφόρῳ Ἰγνατίῳ], ἐπιζητήσας τὸν
κοινὸν ἡμῶν πατέρα καὶ τῆς ἐκκλησίας φωστῆρα
Νικόλαον, κατασχεῖν παρεκάλει καὶ αὐτὸν τὸ οἰκεῖον
αὐτοῦ μοναστήριον, συμπρεσβευτὴν ἐν τούτῳ πρὸς
τὴν παράκλησιν καὶ τὸν ἀρχιερέα ἐπιφερόμενος. ὁ δὲ
ἀπωθεῖται τὴν τοιαύτην ἐγχείρησιν [λεγε· ἐγχείρισιν],
τὴν τε τοῦ γήρωσ ἀδυναμίαν, καὶ τὴν ἐκ τῶν
προηγησαμένων ἐν αὐτῷ συντριβὴν προβαλλόμενος·
«ἔχεις με» φησὶν «ὦ βασιλεῦ, σὺν πολλῇ προθυμίᾳ, ὡς
ἂν κελεύοις, κατὰ πάντα τῷ σῷ ὑπηρετοῦντα
θελήματι, ἀλλὰ καὶ τὴν παρρησίαν τε καὶ [X]
ἀποστολὴν ἀκώλυτον εἶναι παρακελεύομαι, μέγα
κέρδος ἡγούμενος, τὸ ὑπὸ τῆς σῆς ὀσιότητος
δηλοποιεῖσθαι τε καὶ ἐπισκέπτεσθαι.» ἐν τούτοις ὁ
ἄναξ φιλοφρονησάμενος τὸν μακάριον καὶ πείσας τὴν
ἰδίαν ἀρχὴν ἀναδέξασθαι, σὺν θυμηδία πολλῇ τῶν
βασιλείων ἐξαπέστειλεν, εἰ καὶ μάλιστα συχνότερως

πρὸς ἑαυτὸν μετεστέλλετο, ἠδόμενος αὐτοῦ τῇ ἀπλότητι.

ἀλλ' ἐνταῦθα δίκαιον ᾤθηεν διὰ βραχέων, τοῖς πόνοις τούτου τὴν ἐπικαρπίαν προσενεῖραι τῷ διηγήματι καὶ μικρά τινα τῶν αὐτοῦ θαυμάτων ὑπομνήσαι τοῖς ἐντυγχάνουσι, ὡς ἂν ἄρτιον εἶη τῆς ὑφηγήσεως τὸ ὠφέλιμον. εἰ γὰρ καὶ Ἰησημεῖα τοῖς ἀπίστοις, ἢ ὡς γέγραπται, ἀλλ' οὖν εἰς μείζονα δόξαν τῶν αὐτοῦ θεραπόντων ὁ Κύριος ἐν τοῖς πιστοῖς τὰ [Δ] πρὸς εὐεργεσίαν τῆς φύσεως διανέμει τούτων χαρίσματα· οὐκοῦν μετ' εὐφροσύνης τὰ τοῦ πνεύματος ἐξείπωμεν θαύματα.

Εὐδοκία γὰρ ἢ τοῦ φιλοχρίστου μέδοντος σύννευος κατ' αὐτὰς τὰς ἡμέρας πάθει δεινῶ περιπέπτωκε καὶ τῆς ἐκ τῶν ἰατρῶν ἐπομένης βοήθειας ἐστέρητο, ἐπεὶ καὶ τὰ τοῦ πάθους πρὸς θάνατον ἔβλεπε. τοῦ δὲ βασιλέως ἀθυμοῦντος καὶ περὶ τούτου δεινῶς ποτνωμένου καὶ στένοντος, ὀπτασία τις παρεμπεσοῦσα

[p. 916A] μέσον, εὐθυμεῖν παρεσκεύαζεν. ἐδόκει γὰρ ἐκείνη μικρὸν καθευδήσασα καθορᾶν τινα γηραιόν, μοναχὸν μὲν ὑπάρχοντα καὶ δόξη πολλῇ σεμνυνόμενον, οὕτω δὲ πῶς αὐτῇ προσδιαλεγόμενον· «θάρσει» φησὶν «ὡς οὐ τεθναίης τὰ νῦν· ἔξεις δὲ λοιπὸν ἐκ τῆς δεῦρο τῆς σοὶ φίλης ὑγείας τὸ χρήσιμον.» ἢ καὶ μετὰ τὸν ὄνειρον τοῦτο παρευθὺς τάνδρι διανείμασα

[λεγε· διαγγείλασα?], σθένει τοῦ κράτους πρὸς ἑαυτὴν τοὺς ἀνὰ τὴν πόλιν ἐπ' εὐλαβείᾳ προὔχοντας ἐπισκέψεως χάριν ἀνελθεῖν παρεσκεύασεν. ἔνθεν ὁ μέγας συνανιῶν τοῖς πατράσι δεδοξασμένον φέρων κατὰ Μωσέα τὸ πρόσωπον, γνώριμος τῇ βασιλίδι γεγένηται, ὡς αὐτὸς εἶη ὁ ἐν τῇ ὀπτασίᾳ αὐτῇ ὀμηρευσάμενος ῥήματα. ὅθεν μεγάλη τῇ φωνῇ διὰ τῆς εὐχαριστίας τοῦτον ἀναφανδὸν ἐθριάμβευσε, τὰ εἰς αὐτὴν δι' [B] αὐτοῦ ἔνδοξα τοῦ Θεοῦ μεγαλεῖα ἀνακηρύττουσα. Ὅν ὁ βασιλεὺς καὶ πάντες οἱ συμπαρόντες θαυμάζοντες ταῖς πρεπούσαις τιμαῖς ἀπεσέμνυνον. συμβολικῶς οἶμαι τῷ ἐπωνύμῳ Νικολάῳ ἐφάμιλλον, ὁ τοῦ Χριστοῦ θεράπων κατ' ἐκεῖνον τὸ θαῦμα τερατευσάμενος, ἐν ὄνειρῳ πάλαι δειματώσας τῷ ἄνακτι τῆς ἀδίκου δίκης τοὺς ἄνδρας ἐξείλατο. ἀλλὰ θαύματι συνάπτοντες θαύματα, τὴν τοῦ πατρὸς ἀρετὴν καταμάθωμεν.

27. Ἐλένη γὰρ ἡ τοῦ πατρικίου Μανουὴλ ὑπάρξασα σύμβιος, ἐπ' ἴσης τῇ βασιλίσει ταῖς τοῦ ἄδου πυλῶσι δι' ἀρρωστίας ἐγγίζουσα, καὶ πρὸς τὴν ἐξόδιον τῶν αὐτῆς εὐτρεπιζομένων συνήθειαν· ἐπιστὰς ὁ μέγας τῇ χειρὶ τῇ τῆς καμνούσης κορυφῇ ἐφαψάμενος, τῷ [X] σταυρικῷ συμβόλῳ ἀερίως ὑπερθεν ταύτης ἐπισφραγίσας τῷ σώματι, τὸν τοῦ θανάτου μυχὸν ἀνεζώγησεν. ἔρρωτο γὰρ εὐθέως, καὶ τῆς κατεχούσης ὀδύνης ἀπήλλακτο.

ταυτὸ δὲ συμβεβηκέναι καὶ τῷ προρρηθέντι ταύτης ἀνδρὶ διηγόρευεται· ὃς ἐπὶ τοῦ σκίμποδος ἀνακείμενος, καὶ πρὸς τῶν ἰατρῶν τὴν τελευταίαν τοῦ θανάτου ἀπόφασιν προσλαβόμενος, ἐπιστάντα παρεκάλει τὸν ἅγιον, τῷ ἀγγελικῷ τῶν μοναχῶν κατακοσμηῆσαι τοῦτον ἐπιβοώμενος σχήματι. «οὐ.» φησί· πρὸς αὐτὸν ὁ ὄσιος ἀπεφθέγγετο «οὐ γὰρ λυσιτελῆ σοι, τέκνον, συμβήσεται μέλλοντι συντόμως, τῆς ἀρρωστίας τῆσδε διαδράντι τὰ σύμβολα, τῶνδε τῶν ἀξιωματῶν τῆ τοῦ Χριστοῦ χάριτι τὰς ἀρχὰς διοικήσασθαι· ἢ δ' ἂν τοίνυν τοῦτο γενήσεται, τότε σοι [λεγε· σε] λοιπὸν [Δ] ἀποκαρθέντα πρὸς τὴν ἐκεῖσε λῆξιν κομῶντα ταῖς ἀγαθοεργίαις προσλάβοιμι.» εἶχε δὲ τέλος ἡ πρόρρησις, καὶ τὴν προφητείαν ἐπηκολούθει τὰ πράγματα. τῆ γὰρ εὐνή ὁ ἀνὴρ τὴν νόσον ἐπαποθέμενος, καὶ τοῖς διαφόροις ἐκείνοις ὑπεισελθὼν ἀξιώμασι, τέλος μικρὸν νοσήσας, κατὰ τὴν τοῦ δικαίου ἀπόφασιν, ἀποκαρθεὶς πρὸς τὸν κύριον ἐξεδήμησε.

Θεόφιλος δὲ ὁ κατὰ τοὺς Μελισσηνοὺς Λυδιάτης καλούμενος, (γαμβρὸς γὰρ αὐτῶν ὁ ἀνὴρ ἐχρημάτισε καὶ τὸ ἐκ γένους ἐκείνοις παρωνύμως ἐπιτεθέν, εἰκότως καὶ οὗτος καταχρηστικῶς ἐπεφέρετο· καὶ γὰρ καὶ τῷ τοῦ πρωτοσπαθαρίου ἐτετίμητο ἀξιώματι) τὰ παρ' αὐτοῦ νήπια τοῦ ζῆν αὐθωρὸν ἀπηλλάττοντο, καὶ τῆς ἡδίστης τούτων χαρμοσύνης τε [p. 917A] καὶ διαβιώσεως ἄμφω τὸ συμβίω ἐστέρηντο.

θέλγει γὰρ ὄντως τὰ τῶν νηπίων ψελλίσματα ἐκ τῆς ἀτέχνου γλώσσης μάλιστα προϊέμενα. καὶ δὴ βουλήν καλὴν βουλευσάμενος σὺν τῇ γαμετῇ, τῷ μεγάλῳ τούτῳ φωστῆρι καταλαβόντες προσπίπτουσι, καὶ τὴν τῆς ἀπαιδείας ὀδύνην μετὰ πολλῶν δακρῦων διαγορεύουσι· καὶ ὥσπερ θυρεῶ τινι ἑαυτοὺς πρὸς τὴν ἀπρόοπτον τοῦ θανάτου τῶν ἐμβρύων φορὰν κατασφαλιζόμενοι, αὐτὸν τὸν μέγαν τὴν ἐκ τῆς ἀναγεννήσεως τοῦ θεοῦ βαπτίσματος παρεκάλουν ἀναδοχὴν τούτοις δωρήσασθαι. ὁ δὲ πρὸς τοῦτο μὲν οὐκ ἐπένευσε· τὴν κάραν δὲ τούτου βρέφους, ὅπερ ἐκέκτηντο, τῇ λαιᾷ χειρὶ καθαψάμενος, τὴν τε ἑτέραν ἀπεωρίσας [λεγε· ἀπαιωρήσας] ἄνω, καὶ ἱκανῶς προσευζάμενος, «ἄπιτε», φησὶν, «οἴκαδε· τάδε γὰρ λέγει τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον [B] ὅτι, ἠζήσεται τὸ θυγάτριον⁷» (θῆλυ γὰρ ἐπέειπερ ἐτύγχανε) «καὶ τοῖς ὀφθαλμοῖς ὑμῶν υἱοὺς τῶν αὐτῆς υἰῶν καταθρήσετε, καὶ οὕτω μετ' εὐφροσύνης καὶ ὑμεῖς τῶν ἐνθένδε μεταναστευσήτε [λεγε· μεταναστεύσετε].» ἐπηκολούθει δὲ καὶ ὧδε τοῖς τοῦ πατρὸς λόγοις τῶν πραγμάτων ἢ ἔκβασις καὶ πολὺπαιδες τῇ ἀτεκνία τοῦ παιδὸς οἱ ἄπαιδες ἐχρημάτιζον.

28. καὶ τί ἂν λέγοιμι τὰ καθέκαστον δέδεικται δήπου τῷ προφητικῷ χαρακτῆρι <ἅμα> τῇ τῶν θαυμάτων διόπτρα πανταχόθεν τὸν μέγαν κατακοσμούμενον, εἰ καὶ τοῦ χρόνου τῷ μήκει τὰ πλεῖστα τούτων ὁ τῆς λήθης βυθὸς ἐθησαύρισεν. ἀλλ' ἐπεὶ δι' ἀσθενείας ὁ

λόγος ἀμυδρῶς πως τὰς αὐτοῦ [X] ἀριστείας
ὑπεσημάνατο, φέρε καθόσον οἶόν τε τοῖς παλαιοῖς τὰ
ἐκείνου συνάψαντες, κάντεῦθεν τὸν ἄνδρα
γνωρίσωμεν. οὐ γὰρ μερικὰ τοῦ πνεύματος τὰ
χαρίσματα, εἰ καὶ διάφορος ἢ τούτων ἐνέργεια. μόνοι
γὰρ εἰς ἀλλήλους διαμερίζομεν τὸ προσπαθὲς ἡμεῖς
ἐκάστω τὰ ἀμερῆ ἐν μέρει μερικῶς συνιστῶντες τῆς
σχέσεως. οὕτως δὲ σκοπήσωμεν.

θαυμάζεις Ἄβελ τὴν τῆς καρδίας εὐθύτητα καὶ τὰ
ἀρτιγενῆ τῶν δώρων πρωτότοκα, ἐπεὶ καὶ πρὸς Θεοῦ
τὸν ἔπαινον ἀπειλήφασι· τὴν τε τοῦ Ἐνὼς ἐλπίδα καὶ
Ἐνώχ τὴν μετάθεσιν. Θαύμασον, εἰ βούλει, τὴν ἐξ
αὐτῆς νηπιότητος καὶ τούτου τὴν ἀρτιγενῆ τῶν φρενῶν
πρὸς τὸ Θεῖον ἀλλοίωσιν, τὴν τε γενικὴν [Δ] τῶν
ἡλικιῶν ἀπαρχὴν, τῆς λογικῆς φημι θυσίας ἐκ
πνεύματος συντετριμμένου, τιμιωτέραν τῶν δώρων
ἀνάθεσιν καὶ τὴν ἐντεῦθεν ἐλπίδα καὶ τὴν τοῦ νοῦς
πρὸς τὰ ὑπὲρ αἴσθησιν καθεκάστην ἐγγινομένην
μετάθεσιν· ὅσον ἐκεῖ μὲν ἐκ τῶν περὶ αὐτῶν, ἐκ τῶν
κατ' αὐτὸν δὲ τούτω τῆς προσφορᾶς ἢ τελείωσις. εἰ δὲ
τὴν τοῦ πρωτοπάτορος ἐν χειρὶ θεοῦ γενομένην
διάπλασιν καὶ τὴν ἐν παραδείσῳ διατριβὴν καὶ τὴν
πρώτην νομοθεσίαν ἀντεπεξάγοις τῷ ἡμετέρῳ πατρὶ,
μεῖζον ἢ ἔλαττον εὐρήσεις τῆς ἀρετῆς τὸ ἐγκώμιον, τὴν
τῆς ἐντολῆς ὑφαίρεσιν ἄρτιον ἐντεῦθεν
προσλαμβανόμενος, τὴν τε ἐν παραδείσῳ τρυφὴν
ὅσον οὐπω μετὰ δικαίων ἀποληψόμενος· ἐπεὶ μὴ οἶόν

τέ τινα τελειωθῆναι, κατὰ τὸν μέγαν ἀπόστολον.
[p. 920A] ἐπαινεῖς Νῶε τὴν ἐν δικαιοσύνῃ τοῦ κατακλυσμοῦ φυγαδεῖαν καὶ τὴν ἐν λάρνακι ξυλίνῃ τῶν ἀλόγων ζῴων κατάσχεσιν, τοῦ τε Ἀβραὰμ τὴν φιλοξενίαν καὶ τὴν τοῦ μονογενοῦς καινὴν θυσίαν, θεῶ τὸ {ν} ἐκ τῆς ἐπαγγελίας θῦμα προσάγοντα. ἐπαίνει καὶ τούτου τὴν ἐκ τῆς αἰρετικῆς κατακλύσεως πρὸς αὐτὸν [λεγε· πρὸς αὐτὸν πίστιν ἢ καταφυγὴν?], καὶ γένη πολλὰ τῶν λογικῶν διασώσαντα, τὴν τε τοῦ νοῦς κάθαρσιν καὶ τὴν ἐκ τῆς ἱερωσύνης ἐτοιμασθεῖσαν αὐτῷ τῷ Χριστῷ τῷ θεῷ φιλόξενον τράπεζαν· ἐπεὶ καὶ ὅλον ἑαυτὸν ἱερὰν τράπεζαν καὶ πνευματικὸν ὀλοκάρπωμα κατειργάσατο. θαυμαστὴ ἀληθῶς ἡ τοῦ Ἰσαὰκ ἐπαγγελία καὶ πρὸ γεννήσεως· ὁ δὲ αὐτεπάγγελτος εὐθὺς ὑπῆρξε καὶ μετὰ γέννησιν.

29. [B] θαυμαστὴ καὶ τοῦ Ἰακώβ κλίμαξ, ὡς παραδόξου μυστηρίου προτύπωσις, καὶ ἡ περὶ τὰ θρέμματα τοῦ ἀνδρὸς εὐμηχανία καὶ ἡ ἐκ τῆς ὀσφύος δωδεκαστέλεχος τῶν τέκνων εὐημερία· θαυμαστὴ δὲ καὶ τούτῳ [λεγε· τούτου?] τῶν ἀρετῶν ἡ κλίμαξ πρακτικῶς ἐξεγένετο καὶ ἡ ποιμαντικὴ τῶν λογικῶν ἐμπειρία καὶ ἡ ἐκ τῆς ὀσφύος πλήθουσα πνευματικὴ τῶν τέκνων ἀπότεξις.

Ἰὼβ ἐπὶ κοπρία καὶ τῇ περὶ τὰ δεινὰ καρτερία, (λ. 10) ἐν τοῖς ἀπάντων καταγεραίρεται στόμασιν· ὁ δὲ τὴν ἐκ τῶν ἄθλων ἀνδρείαν καὶ τῶν τραυμάτων τὰ ἔλκη

καταβαλλόμενος, τήν τε ἐκ τόπου εἰς τόπον χρονίαν
κάθειρξιν ὡς κοπρίαν ἐπιφερόμενος, ἐπ' ἴσης τήν
καρτερίαν ἐξήσκησε.

[X] μέγας Μωσῆς ὡς θεὸς Φαραὼ καὶ ξένος
δημαγωγὸς καὶ νομοθέτης πρῶτος εἰ καὶ τις ἄλλος
γενόμενος· ὁ δὲ θέσει μὲν θεὸς κατ' ἐκεῖνον καὶ
νομοθέτης πρῶτατος παρεγγυῶν ἅπασι τῶν φαύλων
ἀπέχεσθαι πράξεων καὶ ῥάβδῳ τῆς ἀπαθείας
θαυματουργῶν διαφοροῖς τοῖς θαύμασιν. ἐμιμήσατο
Δαβὶδ τὸ ἐν πολέμοις ἀκαταμάχητον, τὰς τῶν
αἰρετικῶν ἀνδρείως κατατροπούμενος φάλαγγας. ἐῷ
λέγειν Φινεὲς τὸν ζῆλον καὶ Ἡλιοῦ τὸν Κάρμηλον καὶ
Ἑλισσαίου τὴν ἐν μηλωτῇ διπλῶ τῷ χαρίσματι τοῦ
πνεύματος δύναμιν, ὧν ὁ μέγας τῷ περιόντι τῆς
ἀρετῆς ὡς οἶόν τε κατ' ἀμφοτέρα τούτοις
ἀπεμιμήσατο.

[p. 921A]

εἰ δὲ καὶ τὴν ἐν Αἰγύπτῳ τοῦ Ἰωσήφ σιτοδείαν
ἐπιζητοίης ἐκβήσεσθαι, πρόβηθι λοιπὸν καὶ ὄψει
μείζω τῶν σοὶ ἐξητασμένων τὴν ὑπαρξιν. ἐπεὶ γὰρ ἔδει
τοῦτον, κατὰ τὸν μέγαν Ἀπόστολον, τῆς ἀθλητικῆς
παλαιίστρας καλῶς τὸν ἀγῶνα ἀγωνισάμενον, τὸ κοινὸν
ἀποτίσαι χρέος τῆς φύσεως (ἦν δι' ἀρρωσ<τ>ίας ἐπὶ
τοῦ σκίμποδος ἀνακείμενος, τῶν τέκνων στοιχηδὸν
ἤδη παρισταμένων αὐτῷ καὶ τὰ τοῦ πάθους

σχετλιαζόντων ἐξόδια), εἰπεῖν λέγεται τὸν μακάριον, μή τι τῶν καθηκόντων ἐφυστεροῖντο, ἐντεῦθεν τὴν ἀθυμοῦσαν αὐτῶν, ὡς οἶμαι, ψυχὴν κατεγγυῖζόμενος. οἱ δέ, θρυλληθέντες τῷ παραδόξῳ τοῦ πατρὸς ἐρωτήματι, ἀνεδίδαξαν τὴν προσφάτως αὐτοῖς χρειώδη τοῦ σίτου ἔνδειαν παραστήσαντες.

30. τότε στενάξας ὁ μέγας καὶ ἐνθους ὡσπερ [B] γενόμενος, «ἐγὼ μὲν ἄπειμι» φησὶ «καὶ μεταναστεύω πρὸς τοὺς πατέρας μου. οἶδα γὰρ ὅτι τοῦτό μοι τὰ νῦν ἀποκείσεται· ὑμῖν δέ, ὁ τῷ Ἰσραὴλ πάλαι τὸ μάννα ἐν τῇ ἐρήμῳ καὶ τὸ ὕδωρ ἐκ πέτρας δαψιλευσάμενος, μετὰ τρίτην ἡμέραν τῆς ἐμῆς ἀφ' ὑμῶν διαζεύξεως, αὐτὸς ὑμῖν τὸν σῖτον εἰς κόρον παράσχηται.» καὶ *** [λαχυνα] τῷ λόγῳ ὑποσημᾶναι τοῖς ἀδελφοῖς τὰ τοῦ ξύλου κρούσματα παρακελευσάμενος, ὡς τῷ ἱερῷ τῷ μοναχῶν συστήματι [λεγε· τὸ ἱερὸν τῶν μοναχῶν σύστημα] ἐπὶ τὸ αὐτὸ συναθροισθὲν ἐθέασατο, ὡς οἶόν τε, τούτῳ τὰ ἐξόδια προσφθεγξάμενος ῥήματα, προχειρίζεται μετὰ τῆς τούτων βουλῆς τὸν καθηγησόμενον. Κλήμης δὲ ἦν ὁ θαυμάσιος, ὁ φερωνύμως, ὡς κλήμα κατάκαρπον, ἀειθαλεῖς τοὺς τῶν ἀρετῶν ἐπιφερόμενος βότρυας, [X] τὸν τοῦ οἰκονόμου τότε βαθμὸν μετερχόμενος.

αὐτὸς δὲ μικρὸν κατατρυχωθεὶς τῷ νοσήματι, ἔκδημος ὅλος καὶ πρὸ τῆς ἐκδημίας τῇ τοῦ νοδὸς μεταθέσει τῶν ἐνθεν γενόμενος, ἐξάρας τοὺς πόδας, καὶ σταυρικῶ

τὰς χεῖρας τυπώσας τῷ σχήματι, τοῖς ἀπάγουσιν αὐτὴν ἁγίοις ἀγγέλοις μετὰ πολλῆς τῆς παρρησίας τὴν ψυχὴν ἐναπέθετο τῷ ἑβδομηκοστῷ καὶ πέμπτῳ τῆς ζωῆς αὐτοῦ χρόνῳ, ἑξακισχιλιοστῷ δὲ τριακοσιοστῷ ἑβδομηκοστῷ ἔκτῳ τῆς τοῦ κόσμου συστάσεως, τετάρτῃ τοῦ Περιτίου μηνός, τῆς πρώτης ἰνδικτιῶνος, ὅς ἐστι Φεβρουάριος.

τὸ δὲ πολύσικτον αὐτοῦ καὶ πολυάθλον σκῆνος μετὰ Ναυκρατίου τοῦ μάκαρος κατετέθη, πρὸς τῷ δεξιῷ μέρει ἐν τῷ κατ' ἀνατολὰς τοῦ Προδρομικοῦ [Δ] τεμένους πανενδόξῳ καὶ ἱερῷ τῶν μαρτύρων σηκῷ, ἔνθα δὴ καὶ τοῦ ὀσίου πατρὸς ἡμῶν Θεοδώρου ἢ πανευκλεῆς καὶ πανσέβαστος τιμία θήκη καθίδρυται. ἀλλὰ τί τὸ ἐντεῦθεν

ἄρα οὖν μεταβὰς τῶν προφητευθέντων ἐλάττω [λεγε· ἐλάθετο?] ἢ οὐκ ὡς ἐχρῆν τὰς ἐκβάσεις ἢ τῶν ἐπαγγελιῶν πόρρω τῷ χρονικῷ πεποίηκε διαστήματι οὐδαμῶς· μετὰ γὰρ τρίτην ἡμέραν τῆς αὐτοῦ ἐνδόξου μεταναστεύσεως πλήρες σίτου τῶν βασιλικῶν πλοίων ἐκ Βασιλείου τοῦ φιλοχρίστου μέδοντος πέπομφε καὶ τοὺς τῆς μονῆς σιτῶνας ἐπλήρωσεν, ὡς μετὰ πολλῆς τῆς ἐκστάσεως τῷ θάμβει

[p. 924A] καταβληθέντα Κλήμεντα τὸν μακάριον ἀποφθέγξασθαι· «ἰδοὺ γάρ», φησι, «πατέρες, ὁ κοινὸς ἡμῶν πατὴρ μετὰ τὴν τρίτην ἡμέραν ὡς ἐπηγγείλατο τῆς πρὸς ἡμᾶς διαθέσεως τὸ ὀφείλημα ἐκπεπλήρωκε,

κοινὸν τῆς πρὸς θεὸν αὐτοῦ παρρησίας ἡμῖν τὸ θαῦμα ταμειυσάμενος.»

31. ἔχεις τοῦ ζητουμένου τὴν λύσιν, τὴν ἐν Αἰγύπτῳ τοῦ Ἰωσήφ σιτοδείαν εὐμαρῶς διασώζουσιν, εἰ καὶ δεῦρο πλεονεκτεῖ τὸ θαῦμα τοῦ θαύματος. ἐπ' ἄλλο δὲ τέρας τῷ λόγῳ τετράψομαι. Κλήμεντος γὰρ τοῦ αἰοδίου ἐφ' ἱκανοὺς τοὺς χρόνους τὴν μονὴν κυβερνήσαντος καὶ πρὸς κύριον τῆ ἑπτακαιδεκάτη τοῦ Ἰουλίου μηνὸς ἐκδημήσαντος καὶ Ἰλαρίωνος τοῦ κατὰ πάντα τῆ τῶν ἡθῶν ἰλαρότητι οἰκείως ἔχοντος τῷ ὀνόματι τὴν ἡγεμονίαν ἄρτι κρατύνοντος, ὁ τοῦ [B] ὀσίου πατρὸς ἡμῶν Νικολάου μαθητῆς, Ἀντώνιος τοῦνομα, ὁ τῷ συμβεβηκότι παρωνύμῳ τῆ προσηγορίᾳ Μαῦρος παρά τισιν ἐπονομαζόμενος, ἐν πολλοῖς ἔτεσι τῆ τῆς αἰμορροΐας νόσῳ ἐκπιεζόμενος, τῆ φορᾷ τοῦ νοσήματος τὴν παρὰ τῶν ἰατρῶν ἀπόγνωσιν κομισάμενος, ἐπετρέπη λοιπὸν ὑπὸ τοῦ προρρηθέντος πατρὸς Ἰλαρίωνος πρὸς τῆ κέλλη, ἐν ἣ πρώην ὁ τοῦ Χριστοῦ θεράπων καθεῖρκετο Νικόλαος, ἐπανακλιθέντα [λεγε· ἐπανακλιθεῖς] τὴν τοῦ σώματος ὑποῖσαι διάζευξιν· ἐνἣ μετὰ πολλῆς χαρᾶς τὴν οἴκησιν ποιησαμένου, φαίνεται καθ' ὕπνου ὁ ἅγιος οὕτως ὡς αὐτῷ προσφθεγγόμενος· «ταπεινὲ Ἀντώνιε, τί τὸ παρενοχλοῦν σοι ἀρρώστημα» «ὡς δὲ τὸ πάθος ἀπήγγειλα», φησί, «καὶ τούτου τὸ ἀνίατον οὐκ [X] ἀπέκρυσσα.» «μηκέτι φοβοῦ», φησὶν ὁ μέγας· «ἔση γὰρ ὑγιὴς ἀπὸ τῆς δεῦρο, τῷ τοιοῦτῳ νοσήματι μὴ παρενοχλούμενος.» «καὶ εἰς ἑαυτὸν γεγονώς, οὐκέτι

καθ' ὕπνους, ὀφθαλμοφανῶς δὲ τούτου τεθέαμαι τὰ ὀπίσθια τῆς κέλλης ὑπεξερχομένου. ὅθεν ἢ μὲν ρύσις εὐθύς τοῦ αἵματος ἀνεστέλλετο, εὐωδία δὲ πολλὴ τὴν κέλλαν περιστοιχήσασα, τὴν ταπεινὴν μου καρδίαν χαρᾶς ἀφάτου ἐπλήρωσεν.» ἔκτοτε οὖν τεσσαρακοστὸν ἔτος ἦν {καὶ} προσδιαμείβων <καὶ> ἀπαρενόκλητος ἐγγόνει χάριτι θεοῦ τοῦ τοιούτου νοσήματος.

καὶ ταῦτα μὲν εἰς τοσοῦτον· παραλειπτέον γὰρ τὰ πολλὰ τῷ τῆς βραχυλογίας νόμῳ ὑπείκοντας, ἐπεὶ καὶ ὁ λόγος δι' ἀσθενείας τῶν θαυμάτων τὸ σθένος ἀδρανεῖ διηγῆσασθαι, τῆς ἀπιστουμένης ἀκοῆς ἐν ταυτῷ τὸ χρήσιμον κατεγγυῖζόμενος.

32. [Δ] ἡμεῖς μὲν οὖν, ὧ μακάριε, τὰ ἐν μακρῷ τῷ χρόνῳ τῆς σιωπῆς τῷ βυθῷ καλυπτόμενα, πόθῳ πολλῷ τῆς ταπεινῆς ἡμῶν διανοίας τὸν ἐμπαθῆ καὶ συντετριμμένον κάλαμον παρεκτείναντες, ὡς ἐκ πελάγους τῶν σῶν κατορθωμάτων, μικρὸν [p. 925A] τι μνήμης ἐμπύρευμα ἢ καὶ ὀψώνιον εὐτελὲς τοῦτόν σου τῇ πανευκλεεῖ καὶ ἀγία μνήμῃ ἀναγαγόντες τὸν λόγον ἀνεθέμεθα. Αὐτὸς δὲ ἄνωθεν ἡμᾶς ἐποπτεύοις ἴλεως καὶ τὸν παρεπόμενον τῆς σαρκὸς ἡμῶν πόλεμον κατευμαρίζοις ἐκάστοτε καὶ διεξάγοις αἰσίως τῆς ταλαιπώρου ζωῆς ἡμῶν τὴν οὐθένειαν, ὅτι πολλὰ τὰ παρ' ἐλπίδα ταύτης συμπτώματα· καὶ κυβερνήσαις πόρρω τῆς πονηρᾶς τῶν παθῶν καταγίδος τὴν τοῦ νοῦς εἰρεσίαν

διεξαγόμενος καὶ βραβεύσαις εἰρήνην τῆς ἐκκλησίας τῷ συστήματι· ὁρᾷς γὰρ ὅσῃν καὶ ὡς καλύπτουσιν ἀμεταστρεπτὶ τῆς ἡμέρας τὴν ὄργην ἐπιδείκνυται· καὶ καταβάλοις ἐθνῶν ἀτιθάσζων θρασεῖαν ὄρμην καὶ ἀλλόκοτον φρόνημα. ἴδε γὰρ οἷα νῦν τὰ τολμώμενα. ἐκκλησίαι κατεμπιπρῶνται [λεγε· κατεμπί<μ>πρανται] καὶ γῆ [B] Χριστιανῶν τοῖς αἵμασι σπένδεται· καὶ πείσαις ταῖς πρεσβείαις, ἢ πρὸς τὴν ἀρχαίαν διὰ τῆς πίστεως ἐπανελθεῖν τῆς δόξης εὐγένειαν ἢ παμπληθεὶ κροταφί<ζε>σθαι ὡς ἔθνη πόλεμον θέλοντα. καὶ μὴν καὶ παράσχοις ἀγαθαῖς ἐλπίσι ταῖς πρὸς τὸ θεῖον ἡμᾶς πρακτικῶς ἐναβρύνεσθαι, δοξάζοντας πατέρα, υἰὸν καὶ ἅγιον πνεῦμα τὴν ἀμερῆ οὐσίαν τε καὶ θεότητα, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων· ἀμήν.

